

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2017

Bc. Šárka Kočí

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií

Vzdělávání Porodních asistentek v Pardubicích v letech 1930-1950

Diplomová práce

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Šárka Kočí**
Osobní číslo: **Z14254**
Studijní program: **N5345 Specializace ve zdravotnictví**
Studijní obor: **Perioperační péče v gynekologii a porodnictví**
Název tématu: **Vzdělávání Porodních asistentek v Pardubicích v letech 1930 - 1950**
Zadávající katedra: **Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Studium literatury, sběr informací a popis současného stavu řešené problematiky.
2. Stanovení cílů a metodiky práce.
3. Příprava a realizace výzkumného šetření dle stanovené metodiky.
4. Analýza a interpretace získaných dat.
5. Zhodnocení výsledků práce.

Rozsah grafických prací: **dle doporučení vedoucího**

Rozsah pracovní zprávy: **50 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

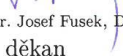
Seznam odborné literatury:

1. BARTOŠ, J. 100 let pardubické nemocnice. In: Okresní ústav národního zdraví, nemocnice Pardubice 1909 - 1973. Pardubice: Východočeská tiskárna, 1957.
2. DOLEŽAL, A. Od babictví k porodnictví. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0277-6.
3. KUTNOHORSKÁ, J. Historie ošetrovatelství. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.
4. LEIFER, G. Úvod do porodnického a pediatrického ošetrovatelství. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0668-7.
5. SEDLÁČKOVÁ, R. Historie babictví v Čechách a na Moravě. Brno, 1973.
6. VRÁNOVÁ, V. Historie babictví a současnost porodní asistence. 1.vyd. Olomouc, 2007. ISBN 978-80-244-1764-6.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Eva Hlaváčková, Ph.D.**
Katedra klinických oborů

Datum zadání diplomové práce: **2. prosince 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **5. května 2017**

prof. MUDr. Josef Fusek, DrSc.
děkan

L.S.

Mgr. Markéta Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 6. února 2017

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 3. 5. 2017

.....
Bc. Šárka Kočí

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat vedoucí diplomové práce Mgr. Evě Hlaváčkové, Ph.D. za vedení a užitečné rady.

Dále bych ráda poděkovala zaměstnancům Krajské knihovny v Pardubicích, Knihovny nemocnice Pardubice a Státního okresního archivu v Pardubicích, za ochotnou pomoc při shromažďování potřebných materiálů.

A v neposlední řadě chci také poděkovat své rodině za trpělivost, podporu a povzbuzení po celou dobu studia.

ANOTACE

Práce je zaměřena na historii vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích, a to v letech 1930–1950.

V teoretické části je shrnuta problematika vzdělávání porodních asistentek od pravěku do současnosti a jsou zde uvedeny významné osobnosti pro vzdělávání porodních asistentek v Česku.

V praktické části je uvedena nejvýznamnější osoba pro vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích. Dále je zde popsán Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích, jeho založení, vývoj a zrušení. A v neposlední řadě je zde popsána i výuka na Vyšší sociálně zdravotní škole, kde probíhala výuka porodních asistentek po zrušení Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích.

Výzkum byl prováděn metodou kvalitativní studie tematické analýzy dokumentů.

KLÍČOVÁ SLOVA

porodní asistentka, vzdělávání, Pardubice, rok 1930-1950

TITLE

Education of midwives in Pardubice in the years 1930-1950

ANNOTATION

This thesis is about history of education midwives in Pardubice, since 1930 till 1950.

Theoretical part consists of problematics in education of midwives through history, till 21th century. And there are noticed celebrities in education of midwives in Bohemia.

In practical part is named the most important person in education of midwives in Pardubice. The state department for education and training of midwives is also described here, and its foundation, development and cancellation too. In last, but not least, there is described the education at higher socio-medical school, where the education of midwives lasts after cancelling the state department for education and training for midwives in Pardubice.

The development was made by qualitative studies of documents.

KEYWORDS

midwives, education, Pardubice, year 1930-1950

OBSAH

Úvod.....	13
1 Cíle a výzkumné otázky.....	14
TEORETICKÁ ČÁST	15
2 Kdo je porodní asistentka	16
2.1 Definice, kompetence a pravomoci.....	16
2.2 Způsoby získávání odborné způsobilosti k výkonu povolání porodní asistentky v současné době	18
3 Historie babictví.....	20
4 Historie vzdělávání porodních babiček v ČR	24
4.1 Za vlády Marie Terezie (1717-1780).....	26
4.2 Vzdělávání porodních asistentek v českých zemích po roce 1900	27
4.2.1 Vznik a rozvoj pražské školy.....	31
4.2.2 Česká porodnická škola do konce 1. světové války	31
4.2.3 Období druhé světové války	32
4.2.4 České země po roce 1945	33
4.3 Vzdělávání porodních asistentek v ČR ve 21. století.....	33
5 Nejvýznamější čeští porodníci V historii.....	35
5.1 Antonín Jan Jungmann (1775-1854).....	35
5.2 Václav Rubeška (1854-1933).....	38
5.3 Karel Pawlík (1849-1914).....	40
PRAKTICKÁ ČÁST	41
6 Metodika	42
7 Výsledky	43
7.1 Cyril Gála	43
7.2 Porodnicko-gynekologické oddělení.....	45
7.3 Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek.....	46

7.4	Vývoj Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích v průběhu let	50
7.5	Vývoj Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek na časové přímce.....	53
7.6	Pobyt na Státním ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích	55
7.7	Zrušení Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích	56
7.8	Vzdělávání porodních asistentek na Vyšší sociálně zdravotní škole	57
8	Diskuze	61
9	Závěr	64
10	Použitá literatura	66
11	Přílohy.....	70

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Tabulka číslo 1: Výlohy žákyň.....	39
Obrázek číslo 1: Odznak porodních babiček.....	23
Obrázek číslo 2: Antonín Jan Jungmann.....	25
Obrázek číslo 3: Václav Rubeška.....	28
Obrázek číslo 4: Karel Pawlík.....	30
Obrázek číslo 5: Cyril Gála.....	32
Graf číslo 1: Časová přímka.....	54

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
MVZ	Ministerstvo veřejného zdravotnictví
Šk.r.	Školní rok
m ³	metr krychlový
KW	kilowat
Kč	korun českých
MZCR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
CKPA	Česká konfederace porodních asistentek

ÚVOD

Okolnosti historie vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích, jsem si za téma své diplomové práce vybrala proto, že jsem sama vystudovala porodní asistenci, ovšem v jiném městě a na jiné fakultě. V Pardubicích v současnosti žiji a studuji, proto byla pro bádání v historii vzdělávání porodních asistentek zvolena právě tato oblast.

Svou prací navazuji na výzkumy literárních autorů, kteří se touto problematikou zabývali přede mnou. Mezi tyto autory patří například paní Vránová, Sedláčková, Chytilová nebo Dvořáková a z mužských zástupců to jsou pan Ostrčil, Huňáček, Doležal či sám profesor Gála.

První kapitola v teoretické části této práce je věnována definici porodní asistentky. Druhá pak vývoji vzdělávání porodních asistentek od pravěku po současnost, protože se některé věci prováděné v minulosti promítají i do současnosti ať v podobě, ve které se užívali před mnoha lety nebo v podobě upravené, aby splňovaly požadavky a nároky dnešní doby. Následně je popsána historie vzdělávání porodních asistentek pouze v českých zemích. Poslední kapitoly jsou věnovány nejvýznamnějším osobnostem české gynekologie, kteří nejvíce přispěli svými činy do vzdělávání porodních asistentek na našem území. Teoretická část je tedy jakýmsi shrnutím vzdělávání porodních asistentek, a to od samotného prvopočátku jednoho z nejstarších řemesel na světě.

V praktické části se pak zabývám historií vzdělávání porodních asistentek pouze v Pardubicích. Nejvíce prostoru je zde věnováno vzniku a vývoji Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik Porodních asistentek v Pardubicích, který byl založen roku 1930, a který měl hlavní roli ve vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích v letech 1930-1950. Tato část práce obsahuje informace o tom, jak a kým byly žákyně na ústavu vzdělávány a jaké byly podmínky ať už pro přijetí na studium nebo pro dokončení školní docházky. Dále je zde popsán život a přínos profesora Cyrila Gály, jakožto ředitele Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích. Jedna kapitola je věnována i gynekologickému oddělení, bez něhož by nemohla probíhat praktická výuka začek.

1 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cíl pro výzkumnou část: vyhledání a popis informací o založení vzdělávacího institutu pro

vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích, informací o

vzdělávání v tomto institutu a informací o řediteli institutu Cyrilu

Gálovi

Cíl pro teoretickou část: stručný popis historie vzdělávání porodních asistentek jak v Čechách,

tak ve světě

Položené výzkumné otázky:

1. Kdy a proč vznikl vzdělávací institut pro porodní asistentky v Pardubicích?
2. Kdo vzdělávací institut vedl?
3. Jak a kde se uchazečky o porodní asistenci vzdělávaly?
4. Jaké byly náležitosti pro přijetí do kurzu?
5. Kdo uchazečky vzdělával?
6. Jak probíhal jejich život na škole?

TEORETICKÁ ČÁST

2 KDO JE PORODNÍ ASISTENTKA

Než začnu psát o historii vzdělávání v oboru porodní asistence, bylo by dobré vědět, co všechno obnáší být porodní asistentkou a také znát její mezinárodní definici.

2.1 Definice, kompetence a pravomoci

Dle mezinárodní definice vytvořené v roce 1972 Světovou zdravotnickou organizací (WHO), Mezinárodní konfederací porodních asistentek (ICM) a Mezinárodní federací gynekologů a porodníků (FIGO) je za porodní asistentku považována ta osoba, která úspěšně ukončila vzdělávání pro porodní asistentky uznávané danou zemí. Zároveň musí dosáhnout nezbytné kvalifikace, díky které může být zaregistrovaná a získat povolení k vykonávání povolání porodní asistentky. Porodní asistentka také musí vykazovat nutné znalosti a dovednosti v praktických výkonech. Podle ustanovení § 5 odst. 3 zákona č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů, je za povolání porodní asistentky považováno zajištění a poskytování zdravotní péče, dohledu a rad ženám v době těhotenství, během porodu a v období šestinedělí, ovšem pouze při fyziologickém průběhu, a poskytování péče novorozenci a ženě na oddělení gynekologie. Dále se porodní péče dělí na preventivní, léčebnou, diagnostickou, rehabilitační, neodkladnou nebo dispenzární péči, a to ve spolupráci s lékaři či terapeuty různých kvalifikací. (www.mzcr.cz)

Registrovaná porodní asistentka je uznávaná jako plně odpovědný zdravotnický pracovník, který pracuje v partnerství se ženami, poskytuje jim potřebnou péči, radu a podporu během těhotenství, porodu a šestinedělí. Porod vede na vlastní odpovědnost a pečuje o novorozence a děti kojeneckého věku. Její péče zahrnuje péči primární čili prevenci, podporování normálního porodu, zjišťování komplikací jak u matky, tak u dítěte, zprostředkování lékařské péče nebo jiné potřebné pomoci a vykonání nezbytných úkonů při naléhavé situaci. (Dorazilová, 2010) Zejména má pravomoc informovat o životosprávě v období těhotenství a kojení, o porodu, o péči o novorozence s podporou kojení a o antikoncepčních prostředcích. Dále může poskytovat rady a pomoc v sociálně-právních otázkách. Také může provádět návštěvy za cílem sledování zdravotního stavu v rodinném prostředí u těhotné, šestinedělky a gynekologicky nemocné. Samozřejmou součástí pravomocí porodní asistentky je diagnostika

těhotenství nebo provádění vyšetření potřebných ke sledování fyziologického těhotenství a předcházení komplikací poskytováním dostatečných informací. Při zjištění rizika předává ženu do lékařské péče gynekologa či porodníka. Dále je zplnomocněna sledovat stav plodu a rozpoznávat příznaky patologií u matky či dítěte vyžadujících lékařský zásah, zároveň má kompetenci pomoci lékaři při případném zásahu a při jeho nepřítomnosti provést nutná opatření. Také může rodičku připravovat k porodu, porod vést a pečovat o ni během porodu. V nutných případech, kterými jsou myšleny výkony nutné k záchraně života nebo zdraví matky či dítěte, může vést i porod dítěte v poloze koncem pánevním. Mezi její pravomoci patří i přejímání, kontrola a ukládání léčiv, zdravotnických prostředků a prádla včetně jejich manipulace, zajišťování jejich zásoby, dezinfekce a sterilizace.

Do kompetencí porodní asistentky patří i první ošetření a následné ošetřování fyziologického novorozence, včetně zahájení případné resuscitace, a to bez odborného dohledu a indikace lékaře. Na základě lékařské indikace, ale bez odborného dohledu provádí přípravu pacienta k diagnostickým a léčebným výkonům, sama tyto výkony provádí nebo poskytuje asistenci lékaři a zajišťuje potřebnou péči při a po těchto výkonech, aplikuje léčivé přípravky mimo nitrožilní aplikace, infúzi u novorozenců a dětí do 3 let nebo radiofarmak, dále může zahajovat a udržovat kyslíkovou terapii, vykonávat screeningová vyšetření a odebírat biologické materiály s orientačním hodnocením. Smí také provádět ošetření akutních a operačních ran, včetně péče o drény, zavádění katetru do močového měchýře u žen a dívek nad 10 let a pečovat o ně. Dále mění a ošetřuje kanyly z tracheostomie, zavádí nazogastrické sondy pacientům starším 10 let, pečuje o tyto sondy a aplikuje do nich výživu, případně stravu podává do žaludečních nebo duodenálních stomií, provádí výplachy žaludku u pacientů při vědomí starších 10 let nebo zajišťuje péči o pacientky při aplikaci transfúzí a následně ji ukončuje. Pod přímým vedením gynekologa nebo porodníka pak smí asistovat při komplikovaném porodu, gynekologických výkonech a instrumentovat při porodu císařským řezem.

Pod odborným dohledem porodní asistentky nebo všeobecné sestry se specializací v souladu s lékařskou diagnózou, může vykonávat vysoce specializované činnosti, mezi které patří sledování a orientační hodnocení životních funkcí pacientů; sledovat, hodnotit a zaznamenávat jejich stavy a také zajišťovat aktivity dětí. Dále pod dohledem může realizovat vyšetření biologického materiálu, který se dá získat bez porušení kůže a z kapilární krve; odsávání sekretů z horních dýchacích cest a zabezpečit jejich průchodnost a hodnotit a

ošetřovat porušení kůže, chronické rány, stomie a žilní vstupy. V kooperaci s fyzioterapeutem nebo ergoterapeutem může vykonávat rehabilitační ošetření, a to především polohování, posazování, dechová cvičení, bazální stimulaci s prevencí dalších vad hybnosti, pomoc při nacvičování sebeobsluhy pro zlepšení soběstačnosti pacienta. Dále pod dohledem lékaře může nitrožilně aplikovat krevní deriváty a asistovat při jejich zahájení. A to zejména u těhotné, rodičky, šestinedělky či pacientky s gynekologickým onemocněním. (vyhláška č.55/2011 Sb., § 5, § 4 odst. 1 písmeno b) až i) a odst. 3 a 4)

Neméně důležitou úlohu má porodní asistentka v poradenství a vzdělávání žen, i jejich rodin. Tato profese obsahuje i předporodní přípravu, přípravu na rodičovství, ale může zahrnovat i zdraví ženy, její sexualitu, reprodukci a péči o dítě. Tuto edukační činnost může provádět v jakémkoli prostředí nebo zdravotnickém zařízení. (Dorazilová, 2010) V rámci své způsobilosti může porodní asistentka své povolání vykonávat na oddělení novorozeneckém, gynekologickém lůžkovém, gynekologicko-porodnickém, na gynekologických ambulanci a ambulancích soukromých porodních asistentek, v oblasti komunitní a domácí péče a na porodních sálech (www.ckpa.cz)

Registrované porodní asistentky s praxí, se také podílejí na vzdělávání dalších generací porodních asistentek, a jsou členkami různých komisí a mezinárodních organizací. (Vránová, 2006)

2.2 Způsoby získávání odborné způsobilosti k výkonu povolání porodní asistentky v současné době

V současné době je získání odborné způsobilosti pro vykonávání povolání porodní asistentky možno pouze studiem akreditovaného tříletého specializovaného zdravotnického bakalářského studia na přípravu porodních asistentek.

Kvalifikaci k vykonávání povolání porodní asistentky mají rovněž absolventky, které odbornou způsobilost získaly již dříve, a to na střední zdravotnické škole v oboru ženská sestra nebo porodní asistentka, ovšem bylo-li studium zahájeno nejpozději ve školním roce 1996/1997 nebo pokud vystudovaly tříleté studium na vyšší zdravotnické škole v oboru diplomovaná porodní asistentka se zahájením školní docházky nejpozději v roce 2003/2004. Ani jeden tento způsob získání způsobilosti však nesmí být v rozporu se zákonem číslo 96/2004 Sb. (www.mzcr.cz)

V současnosti existuje v České republice 11 akreditovaných škol, které jsou způsobilé k přípravě na povolání porodních asistentek. Dvě z těchto škol jsou v Praze, další jsou v Brně, Ostravě, Ústí nad Labem, Olomouci, Pardubicích, Zlíně, Jihlavě, Českých Budějovicích a v Plzni. (www.ckpa.cz)

3 HISTORIE BABICTVÍ

Povolání porodní báby je známé od počátku lidstva. Dříve se ovšem neoznačovala jako porodní bába nebo porodní asistentka, jak ji známe dnes, ale mnoha jinými výrazy podle místní kultury. U některých národů pojmenování vyjadřovalo činnost nebo osobnost žen, které u porodu pomáhaly. (Chytilová, 2005, Vránová 2007)

O vzdělávání porodních bab v pravěku nelze mluvit jako o typickém vzdělávání, šlo spíše o svépomoc, při které byli přítomni i příbuzní, zkušenější ženy, otec či šaman. Z pravěku ale máme jeden velmi důležitý poznatek přetrvávající dodnes, a to nenechat rodičku samotnou a bez dozoru. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

V období starověku je pomoc ženě při porodu jedním z prvních ženských povolání, které je také doloženo písemnými prameny. Ovšem ve směru vzdělávání to záviselo opět hlavně na asistenci starší a zkušenější porodní báby, přičemž v různých zemích tehdejší doby byla tato pomoc ovlivněna nejen zkušenostmi, ale i vírou. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

První písemné doklady o porodnictví a jeho vývoji byly objeveny nálezem knihovny asyrského krále ze 7. st. př. n. l. Historii porodních bab můžeme vysledovat už ve starém Egyptě, následně Římě a Řecku, ale taktéž i u Inků nebo Aztéků. Z původní pomoci poskytované rodičce zkušenější a starší příbuznou, přítelkyní nebo kamarádkou se pozvolna stala vážená a potřebná profese, ve které se po generace dařilo nahromadit užitečné poznatky, které úspěšnému porodu napomáhaly. Je známo i farmakologické ovlivnění porodu tzv. bylinami těhotných. (Vránová, 2007) Písemné zmínky, pocházející z Babylonu dokumentují existenci znalkyň vnitřku a porody vzácných zrůd, a tak dokazují zaznamenávání a předávání zkušeností. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Nejznámější papyry dochovávající vývoj babictví pocházejí z Egypta. Mezi nimi je Ebersův papyrus z roku 1550 př. n. l., který pojednává o gynekologii a porodnictví a také popisuje, jak diagnostikovat graviditu nebo jak zjistit pohlaví dítěte. V Egyptě byly u porodu přítomny pomocnice, které se ale zaměřovaly na magické rituály k božstvům a které měly rodičku ochraňovat. I tehdejší lékaři byli současně kněžími. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Nemálo zkušeností z oblasti těhotenství, porodu, pohybech plodu a hygieny při menstruaci a šestinedělí sděluje i První kniha Mojžíšova a Talmud. Jsou doloženy i údaje existence židovského babictví. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

U starých Indů můžeme nalézt vyšší stupeň úrovně porodnictví, měli už totiž znalosti fyziologické i anatomické. Znali pánevní kosti, jak je uložena děloha, jaký má tvar a jaké jsou známky těhotenství. Lékařské spisy nazvané Sušruty a Caraca popisují normální těhotenství, porod a šestinedělí, ale zároveň i jejich patologii. (Vránová, 2007, Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

V Číně bylo pečováno o rodičku výhradně ženami odborně vzdělanými. Číňané hojně využívali medikace při porodu, používali porodnické operace, a dokonce již znali císařský řez. (Vránová, 2007)

Z Japonska známe způsob chránění hráze a zvláštní nástroje k přerušení pupečníku. Nemalou pozornost věnovali porození placenty. (Vránová, 2007)

Největší odkaz v tomto směru se týká hlavně antického Řecka. Věděli o ovlivnění porodních bolestí léky a znali postup plodu porodním kanálem. (Vránová, 2007) Porodní báby byly označovány jako omphalotomeia-báby pupkořezné, nebo též e maia. Existenci žen – lékařek – dokládá označení akestriai nebo iatrine ve starověkých papyrech. Hippokrates, jenž je považován za otce medicíny, je jediným gynekologem a porodníkem, jehož spisy se z této doby dochovaly. Za pomoci své školy vytvořil dílo označované jako Corpus Hippocraticum, jehož součástí jsou i spisy O povaze ženy nebo O neplodnosti. (Vránová, 2007) Učení Hippokratovo bylo hlavním pilířem tehdejší výuky lékařství a přetrvalo až do 18. století. Porodnictví a gynekologie se týká hlavně spis „Aforismoi“, který má 5 dílů. Dalším významným řeckým lékařem byl Aristoteles ze Stageiry, který ve svých spisech sepsal poznatky jak zoologické, tak i anatomické a antropologické. Tyto spisy se dotýkaly i porodnictví. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009) Herophilos z Chalkedonu sepsal jednu z nejstarších knih pro porodní báby. Herophilos také shromáždil řadu porodnických a anatomických poznatků, a to díky tomu, že prováděl pitvy na lidských mrtvolách. Založil školu, která fungovala ještě v roce 100 našeho letopočtu. Sepsal spis „Maiotikón“, v němž popisuje vaječník jako varle ženy, rozšiřování porodních cest během porodu a patologie na kostrách rodiček. Nemalý význam pro vývoj porodnictví ve starověku měla alexandrijská akademie, ve které byl střediskem lékařství Museion, neboli chrám múz, který založil Ptolemaios. K dispozici zde byla knihovna se 700 tisíci svazky. Zánikem této školy nastal konec seriózního získávání anatomických poznatků a začal úpadek rozvoje lékařství i porodnictví. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009, Vránová, 2007)

Římané pokládali lékařské povolání za nedůstojné. Porodní báby a lékaři tak přicházejí až z Řecka, Egypta a Malé Asie, většinou to však byli otrokyně a otroci. Aulus Cornelius Celsus, sepsal osm knih, z nichž jednu věnoval porodnictví a gynekologii. Podle jeho spisů se dokonce i zkoušelo a přednášelo na středověkých univerzitách. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Jedním z prvních starověkých porodníků byl Soranos z Efesu. Uplatnil se především v pediatrii a porodnictví. Sepsal dvě díla, jedno větší o čtyřech knihách, s názvem *O umění porodnickém a nemocech ženských*, které je považováno za jedno z nejlepších antických děl o praktické gynekologii, ve kterém byly vyobrazeny i polohy plodů. Druhé dílo byl soupis pro praktiky a báby nazvaný *O věcech ženských*. Sepsal požadavky na porodní báby. Musejí být gramotné, pracovité, mít dobrou paměť, budit respekt, měly by dobře slyšet a vidět a mít dlouhé prsty. Při vnitřních výkonech mají mít báby ostříhané nehty a ruka má být sevřená do špičky. Bába má mít připravené prostředky pro ošetření dítěte. Mezi tyto prostředky patřila mořská houba, len, bandáž, prostředek k čichání a polštář pod dítě. Při porodu potřebuje maia tři asistentky po stranách, využívá zevní tlak k vytlačení plodu, používá roušku k zadržování vycházející části, pupečník odřezává 4 prsty nad pupkem a pak ho podváže na dvou místech, u novorozence pátrá po vrozených vadách a sleduje křik dítěte. (Schott, 1994, Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009) Nemenší autoritou a lékařskou osobností byl Galenos z Pergamu, který je považován za tvůrce díla s uceleným medicínským systémem. Jeho spisy byly nejužívanějšími na lékařských fakultách celá tři století, tedy mezi 14. a 17. stoletím. Dalším významným lékařem byl Moschion, který sepsal podle vzoru Sorana stručný katechismus pro porodní báby, v němž jsou vyobrazeny polohy plodů, i u vícečetných těhotenství, a v němž popisuje polohu obličejovou i příčiny těžkého porodu. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Zaniklé jihoamerické civilizace, jako jsou Mayové nebo Inkové, měly velmi dobré znalosti jak fyziologické, tak anatomické. Děložní kontrakce zesilovaly masáží břicha, používaly léky (koku) pro uvolnění a dilataci porodních cest. Poporodní péče o rodičku i novorozence byla velmi dokonalá. (Doležal, 2001)

V období středověku, po rozpadu římské říše, byla věda v Římě uchovávána pouze prostřednictvím scholastiků. Nejinak tomu bylo na Středním východě, kde se překládaly taktéž řecké spisy. Do Evropy se během 10. století znovu dostávají tyto antické spisy, které byly zpětně překládány, a to z hebrejštiny a arabštiny. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009) Roku 1059 v Salernu, dokonce působila lékařka Trota, manželka vysokoškolského profesora

Joannese Plazearia. Byla i literárně činná a sepsala *De mulierum passionibus ante, in et post partum*, což v překladu znamená *O ženském utrpení před, během a po porodu*. Byla prý údajně i lékařkou, která se však zabývala výhradně porodnickou praxí. (Niklíček, 1985, Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Církev byla v období středověku a raného novověku hlavní představitelkou gramotnosti. Vznikaly univerzity, které kromě výuky teologie a práva dovolovaly i studium medicíny. Ovšem církev byla i hlavním důvodem, proč se upouštělo od sledování pacientů a rozvíjení zkušeností, a zavinila i druhořadé postavení ženy ve společnosti. Nejspíše proto se medicína porodnictvím a gynekologií dlouhou dobu nezabývala a pomoc při porodu zůstala výhradně na ženách ať už vzdělaných či nevzdělaných. Nejčastějším druhem výuky bylo pozorování a pomáhání přímo porodní bábě. (Doležal, 2001) Proto v tomto období vývoj porodnictví, a tudíž i babictví, stagnoval. Chirurgové nebo ranhojiči byli k porodům voláni jen v nejnutnějších případech, a to většinou bylo-li zapotřebí užití operačních nástrojů. Jejich práce se ale omezovala pouze na výkony, jejichž cílem bylo rychlé ukončení porodu, tyto výkony byly většinou jen zmenšující operace na plodu. Porodní báby také neměly pravomoc k úkonům, ke kterým bylo potřeba chirurgických zákroků, tudíž k nim musely volat bradýře nebo lékaře. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009) Jsou ovšem i zprávy o vzdělaných porodních bábách. V Itálii bylo umožněno studovat na lékařských fakultách i ženám. Nejznámější z nich byla výše zmíněná Trotulla. (Niklíček, 1985)

Ze zmíněných informací vyplývá, že výuka porodních bab v dnešním slova smyslu nejspíše vůbec neprobíhala, většinou v oblasti porodnictví byly vzdělávání muži, i když toto povolání pro ně nebylo vůbec atraktivní. Ženy byly odkázány na samovzdělávání formou pomáhání a pozorování zkušenějších žen nebo přímo porodní báby.

4 HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ PORODNÍCH BABIČEK V ČR

U nás je první zmínka o stavu porodních pomocnic již z roku 1200. (Chytilová, 2005) První zmínka o porodní bábě jako takové je v závěti krále Václava II. V roce 1284 je odměněna slovy: „Alžbětě, která nás od nejútlejších let jako bedlivá porodní bába vychovala až do chlapectví, postupujeme naše stavení.“ (Doležal, 2001). Do konce 16. století je v Čechách vydáno 8 spisů určených porodním bábám. Jejich obsah byl ale velmi primitivní. (Chytilová, 2005)

První knihou pro babičky přeloženou do češtiny byla v roce 1519 kniha Eucharia Roesslina *Růžová zahrada těhotných žen a bab pupkořezných* přeložená Mikulášem Klauďánem s názvem *Zprawa o nauczenie zienam tiehotnym a Bábám pupkorzeznym netoliko prospiešna, ale také potrzebna*. V knize ale bohužel chybí základ anatomických poměrů orgánů ženy a jsou v ní ve velkém množství mýty a pověry. (Vránová, 2007)

Nezbytnými byly pro porodní báby i překlady porodnických příruček od jiných evropských autorů. Ovšem zde byl opět problém ve formě negramotnosti. Své uznání si báby získávaly hlavně svými službami a nejlepší z nich se zasloužily o místo u významného šlechtice nebo se dokonce staly „městskou porodní bábou“, kde byla možnost většího výdělků, lepší zázemí a možnost konzultace s lékaři. Toto bylo hlavní příčinou centralizace zdravotní péče do měst.

Od poloviny 16. století uzavírala města smlouvy s lékaři, fyziky (městský lékař), kteří měli mít dozor nad prací jak ranhojičů, tak i porodních bab. Po nějaké době dokonce měli porodní báby i zkoušet. (Vránová, 2007)

Až za vlády Marie Terezie dochází k prvním reformám, a to po vzoru Holandska. Od roku 1651 se porodní báby musely prokazovat potvrzením o splněné zkoušce a od roku 1749 musely být přítomny pitvě ženy. Na lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze se přednášelo porodnictví od jejího založení roku 1348, a po přerušení znovu od roku 1753, ale jen teoreticky. Roku 1784 je založena porodnice v Brně u kostela svaté Anny a v roce 1803 i I. porodnická klinika v Praze. V roce 1808 začal působit na Univerzitě Karlově profesor Antonín Jungmann, který má nemalé zásluhy na pokroku v babictví vydáním učebnice s názvem *Úvod k babení*. V roce 1867 je v Praze založena II. porodnická klinika. Mezi další osobnosti, které byly v čele porodních klinik a vzdělání babického patří profesor Karel Pawlík a profesor Václav Rubeška. (Chytilová, 2005)

Mezi lety 1759 až 1790 porodnictví přednášel Ignatz Ruth, který se stal v roce 1759 prvním učitelem porodnictví na pražské fakultě, a dle potřeby přednášel pro báby i česky. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Významné změny nastaly během 18. století, a to na pražské fakultě. V letech 1753 až 1759 působil na této škole jako profesor anatomie F. Dutoy, jež přednášel i babictví. Praxí se zabýval zkušený ranhojič Kasteyer. Lekce pro porodní báby probíhaly jak v češtině, tak němčině. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Neméně významnou osobností pro české porodnictví se stal Jan Melič, který po návštěvě v Hamburku ze svých zdrojů zřídil soukromý „Entbindungs und Krankenbesuchsanstalt“. Zdůraznil význam praxe a v roce 1792 se stal profesorem praktického porodnictví. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Další významnou osobností pro české porodnictví byl oční lékař Jiří Prochaska, který sepsal učebnici s názvem *Lehrsätze aus der Physiologie des Menschen*, ve které uvádí za místo oplození vejcovod a přesně morfologicky popisuje plodové vejce, vývoj plodové osifikace, krevní oběh matky a plodu, přenos kyslíku mezi matkou a plodem, častost vícečetných těhotenství, průběh těhotenství a porodu, a dokonce fyziologické reakce při pohlavním styku. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Od poloviny 18. století dělají zkoušku z porodnictví jak ranhojiči, tak studenti medicíny od roku 1788 museli mít zkoušku z porodnictví i krajští fyzici, kteří měli na starosti zkoušení porodních bab. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

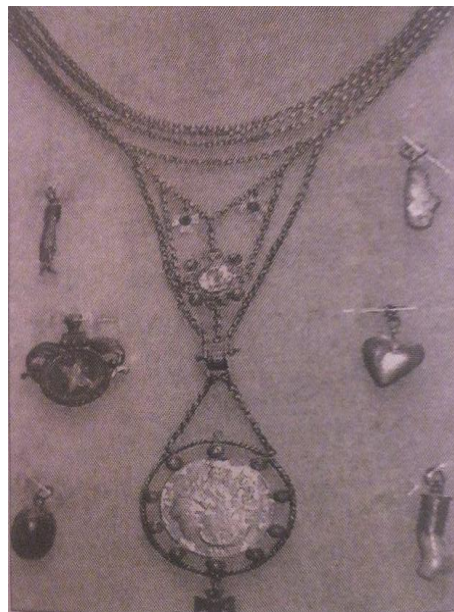
V nařízení z roku 1809 se krom jiného píše, že báby byly podřízeny vrchnosti a krajským lékařům, a že jen ty, které mají diplom od c. k. školského vysokého učení, mohou provozovat svou profesi. Jejich obydlí muselo být označeno a zároveň musely nosit odznak připnutý na oblečení, který dával najevo, že se jednalo o porodní bábu (Viz. obrázek číslo 1). Dále se v něm bábám zakazovalo podávat jakýchkoliv léků a nesměla ani radou dopomoci k vyhnání plodu z těla a současně měly povinnost hlásit všechny ženy, které za nimi s touto prosbou přišly. (Vránová, 2007)

V dalším nařízení z roku 1820 se uvádí, že si žena, která chtěla nastoupit do kurzu babictví, musel, kromě vysvědčení o schopnosti kurz absolvovat, také donést křestní list, list mravopověstnosti a potvrzení, že je vdaná a zaopatřená. (Vránová, 2007)

Roku 1821 vyšlo další nařízení, které udává, že zájemkyně o studium mají být prvně vyzkoušeny a přijmout se mají jen ty, které se zdály být dostatečně zkušené a schopné a gramotné. (Vránová, 2007)

Roku 1928 byl zastaralý název porodní bába nebo babička nahrazen názvem porodní asistentka. (Chytilová, 2005)

Obrázek číslo 1: Odznak a medaile porodní báby

(Vránová, 2007, str. 36)

Odznaky byly dva, lité, a ne moc umělecky vyvedené, ale jejich obsah po tematické stránce byl mnohem zajímavější. Na lící straně odznaku byla postava Panny Marie v naději a kolem ní bylo napsáno PATRONA PARTURIENTUM (ochránkyně rodiček). Na rubové straně byly dva nápisy. První zněl EXAM/LAND/HEBAM, což znamená, že porodní bába byla zkoušena zemskou komisí. Kolem okraje byl ještě opsán nápis LAUT MEDICINAL PATENT V. A. 1753 24 IVLI (podle zdravotního patentu z 24.července 1753). (Vránová, 2007)

4.1 Za vlády Marie Terezie (1717-1780)

Její čtyřicetileté vládní období mělo nemalý přínos pro zdravotnictví. Byla ovlivněna Holanďanem Gerhardem van Swieten, jež byl lékařem a porodníkem a je považován za otce reformy studia na vysokých školách a zdravotnictví organizovaného státem. Podporoval též i vyučování u lůžka pacienta. (Svobodný, Hlaváčková, 2004)

Jako počátek reformy zdravotnictví v Čechách je brán *Generální zdravotní řád pro Království české*, který vchází v platnost 24. 7. 1753. Stanovoval povinnosti zemské zdravotní komise, ale hlavně práva pražských a krajských lékárníků, fyziků, ranhojičů a porodních bab. Generální řád byl v platnosti téměř 150 let. (Dvořáková, 2004)

Nejrozsáhlejší reformy byly provedeny v lékařském studiu, kde byly stanoveny přesné studijní předpisy a povinnosti pro profesory. Od roku 1759 výuku porodních bab zajišťoval zvláštní učitel, byl magistrem porodnictví a doktorem medicíny. Také se začaly vydávat česky a německy psané učebnice porodnictví, dokonce se konala i výuka porodnictví v obou jazycích. (Dvořáková, 2004)

4.2 Vzdělávání porodních asistentek v českých zemích po roce 1900

Pokrok v gynekologickém oboru byl přerušen první světovou válkou. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

V roce 1919 byl vydán návrh Československého ministerstva zdravotnictví na reformu vzdělávání porodních babiček, která měla vyhovovat moderním požadavkům. Proto se návrh ubíral následujícími směry: Požadovalo se, aby uchazečky vstupovaly do kurzů s vyššími vědomostmi než doposud hlavně v oboru anatomie a fyziologie ženy a dítěte, a to za účelem úspory času. Na důkaz těchto vědomostí byly zavedeny přijímací zkoušky. Do výuky byla zařazena i nauka ze zdravotnictví a potírání nakažlivých nemocí. Rovněž byla zařazena občanská nauka a zákonná a nařizovací ustanovení. V péči o kojence byla zavedena i praktická výuka. Dále byl stanoven maximální možný počet posluchaček a spodní i horní hranice stáří uchazeček. (Věstník věnovaný zájmům porodních asistentek v Republice Československé (dále jen Věstník), rok 1919, ročník VII., číslo 8, str. 1-2)

Nedlouho po získání samostatnosti státu se začalo volat po přeorganizování výuky porodních bab. Roku 1920 byly zrušeny dvouměsíční kurzy v Nitře a Rimavské Sobotě, a následně byly dočasně zastaveny kurzy i v Praze, Brně a Olomouci hlavně kvůli přebytku bab v těchto oblastech. Když se chystaná reforma pro překážky nemohla uvést v praxi, i kvůli zastavení kurzů a následnému nedostatku porodních bab ve výše uvedených oblastech, konaly se roku 1924 dva mimořádné kurzy v Brně, čímž byl dočasně zmírněn zdejší nedostatek porodních bab. V roce 1927, kdy byl opět pocíťován nedostatek bab, byly mimořádně otevřeny kurzy v Brně a Olomouci a byly šestiměsíční, dočasné, a musely ustoupit řádným kurzům v ústavech pro výcvik a vzdělávání porodních asistentek. Pro tuto reformu bylo nutno zřídit nové ústavy a stávající školy rozšířit. Školy v Praze, Brně a Olomouci byly využity k přeměně

na porodnické kliniky, a proto musely být vybudovány školy nové. (Vránová, 2003, MUDr. Dlouhý-Věstník rok 1927, ročník XV, číslo 2, strana 1-2)

V lednu roku 1921 byla ustanovena předběžná osnova zákona o porodnické praxi, který zahrnuje i vzdělávání porodních asistentek. Osnova vymezovala následovně: do školy smí býti přijaty ženy ve věku 18-30 let po absolvování alespoň nižší střední školy, s vysvědčením od úředního lékaře a dokladem o své zachovalosti, a bylo nutností absolvování přijímací zkoušky jak ústní, tak písemné z vědomostí z nižší střední školy. Dále osnova zákona určovala, že školní rok bude trvat 12 měsíců, od 1.září do 30. srpna, a byl rozdělen do čtyř běhů. První běh trval šest neděl a zaměřen byl na propedeutiku, nauku o nemocích, infekcích, antisepsi a asepsi, Druhý běh byl v trvání šesti měsíců, a zaměřený byl na porodnictví, Třetí běh trval dva a půl měsíce a byl věnovaný nauce o kojencích a opakování porodnictví a poslední Čtvrtý běh byl dvouměsíční a týkal se praktické služby na oddělení porodnickém a dětském, nauky občanské, zákonné, o nařízeních a nauky v oblasti sociální péče. Poslední týden každého běhu byl zakončen zkouškou běhovou a na konci roku zkouškou diplomovou (praktickou, ústní, písemnou). Dalším bodem osnovy bylo, že každá žákyně obdrží ve škole byt a stravu za přiměřený poplatek, pokud to bude možné, a zároveň jsou všechny žákyně povinny každých 10 let od vydání diplomu zúčastnit se opakovacích kurzů (Věstník rok 1921, ročník IX, číslo 1, strana 1-2; Věstník rok 1921, ročník IX, číslo 3, strana 2)

Ovšem v dubnu 1921 Ministerstvo zdravotnictví prozatímně zavřelo školy babictví, jelikož každým rokem absolvovalo několik stovek nových asistentek, které nemohly najít uplatnění. Zároveň si tím ministerstvo zdravotnictví dalo lhůtu k uskutečnění reformy týkající se odborného vzdělání porodních babiček a úpravy jejich sociálních poměrů. (Věstník rok 1921, ročník IX, číslo 4, strana 1)

Mezi lety 1921–1927 proběhlo ještě několik návrhů na zákon o porodnické praxi a s ním i na vzdělávání a výcvik porodních asistentek. V roce 1921 byly tyto návrhy zaměřené především na organizaci babických škol a to následovně: vyučování porodních bab se dělo na státních babických školách při porodnických ústavech, které byly zřízeny MZ. Rovněž se tyto ústavy nesměly sdružovat s jinými a jejich počet se řídil potřebou obyvatelstva. Zároveň se na nich vyučovalo pouze jednojazyčně a jen kandidátky stejné národnosti. Každá babická škola měla jednoho přednostu, tři asistenty a jednu vrchní porodní babičku. Školní rok trval 10 měsíců s tím že, první měsíc byla výuka zaměřena na teorii anatomie, chemie a bakteriologie a na základy praxe. Druhý měsíc se k předmětům přidala teorie a praxe porodnictví, gynekologie,

hygieny a péče o kojence. Od třetího do pátého měsíce se vyučovala ještě občanská nauka a zákony. Vyučování probíhalo ve formě seminární a bez hodnocení odpovědí. K teoretické výuce se využívaly učebnice schválené ministerstvem zdravotnictví a nemalý význam byl kladen také na názorné vyučování. (Věstník rok 1921, ročník IX, číslo 10, strana 1-2, Věstník rok 1921, ročník IX, číslo 6, strana 4)

V roce 1922 byly sepsány další návrhy, o organizaci školy, ale rovněž i o podmínkách přijetí. Návrh k organizaci byl tentokrát v tomto znění: všechny ženy, děti a kojné ošetřované v babické škole, sloužily k vyučovací účelům. U každé babické školy musel být zřízen internát nejméně pro 2/3 žaček. Náklady spojené se stravováním platily žákyně samy, zbylé výlohy platil ústav a náklady spojené s chodem školy byly hrazeny z léčebných tax ošetřovaných žen. Každé vyučovací období končilo zkouškou, která se skládala jak z látky teoretické, tak z látky praktické. Výsledná klasifikace se zaznamenávala do školního katalogu a žákyně dostaly vysvědčení. Při dobrém prospěchu dostala žačka diplom porodního babictví. Podmínky přijetí byly následovné. Uchazečka nesměla být mladší 18 let a starší 30 let. Musela předložit lékařský průkaz o způsobilosti, vysvědčení o bezúhonnosti a výkaz o dostatečném předběžném vzdělání. Dále musela úspěšně absolvovat přijímací zkoušku. Od přijímacích zkoušek byly osvobozeny ty uchazečky, které zdárně ukončily celou střední školu nebo veřejnou ošetrovatelskou školu a přednost při přijetí měly ty žákyně, které se vykázaly vyšším vzděláním, než bylo potřeba nebo ty, které při přijímací zkoušce prokázaly lepší výsledky. (Věstník rok 1922, ročník X, číslo 3, strana 4-6)

V roce 1925 byl v Praze pořádán Mezinárodní sjezd porodních asistentek, kde Dr. Rubeška spolu s ostravským porodníkem Dr. Františkem Pachnerem žádali nejméně tříleté studium místo současných deseti měsíců. Bohužel ale s návrhem neuspěli. V témže roce proběhly další návrhy na úpravu zákona o porodnické praxi ovšem už jen ve formě úpravy nebo doplnění již předložených návrhů. Mezi úpravy patřilo následující: vzdělávání probíhalo pouze na státních ústavech a doba výcviku byla minimálně 10 měsíců. Do kurzu byly přijímány pouze ženy s československým občanstvím s minimálním věkem 20 let a maximálním věkem 30 let s předchozím vzděláním minimálně z nižší střední školy nebo z občanské školy. Dále musely být uchazečky o studium zachovalé, tělesně i duševně zdravé a bez tělesných vad. Od vydání diplomu měla každá absolventka povinnost po pěti letech, následně po deseti, účastnit se opakovacích kurzů. V roce 1926 byly ještě doplněny tyto úpravy: kurz byl v trvání 1 rok. Hlavními předměty bylo porodnictví, péče o novorozence a kojence. (Věstník rok 1925, ročník XIII, číslo 1, strana 3-4, Věstník rok 1926, ročník XIV, číslo 2, strana 1)

Listopadu roku 1928 vyšel zákon *O pomocné praxi porodnické, jakož i o vzdělání a výcviku porodních asistentek*. Tímto zákonem se nahrazují zákonné předpisy staré 150 let a k jeho úpravě bylo zapotřebí tři desetiletí (poslední zákonná úprava byla platná od roku 1897) Tento zákon nabyl účinnosti tři měsíce po vyhlášení, tímto dnem se ruší dosavadní předpisy a to §7, oddělení IV. Hlavního zdravotního normativu z roku 1770, a zákony z roku 1740-1780 jakož i předpisy o výcviku a vzdělávání porodních asistentek z roku 1898. Také se začalo užívat termínu porodní asistentka. (Věstník rok 1928, ročník XVI, číslo 11, strana 1-2, Věstník rok 1929, ročník XVII, číslo 1, strana 1-5)

Roku 1930 byly založeny Státní ústavy pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek, s tím že jeden z nich byl v Pardubicích (o kterém pojednává praktická část této práce), což bylo počátečním bodem ve vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích. Druhý byl v Moravské Ostravě. (Vránová, 2003)

V roce 1938 byl 21. prosince vydán Říšský zákon o porodních asistentkách, který platil pro celou Říši, ale prozatím se nevztahoval na obsazené Sudety a bývalé Rakousko. Vstoupil v platnost 1. ledna 1939. Mimo jiné zákon obsahuje i stať o omezení školení porodních asistentek – smělo být školeny jen 30 % dosavadního počtu kandidátek. Čili do roku 1939 mohlo být školeny maximálně 50 žaček, ale od roku 1939 smělo být školeny nanejvýš už jen 15 žaček. (Věstník rok 1939, ročník XXVII, číslo 5, strana 2-3)

Teprve v roce 1947 bylo studium prodlouženo na dva roky. Pro výuku sloužily pouze dva ústavy, a to v Pardubicích a v Ostravě. Pro školní rok 1955/56 bylo zavedeno čtyřleté studium s maturitou. Studium se otvíralo pouze podle množství zájemkyň v daném roce. Na školní rok 1958/59 bylo na SZŠ otevřeno dvouleté denní studium a pro porodní asistentky dálkové pomaturitní studium. Ve školním roce 1960/1961 bylo zavedeno čtyřleté studium pro absolventy ZDŠ. V roce 1965 byl název oboru změněn na ženskou sestru a tento název se užíval až do roku 1993, kdy byl opět změněn na porodní asistentku. Ve školním roce 1974/75, bylo ukončeno čtyřleté studium a v letech 1995/96 byl zaveden obor Diplomovaná porodní asistentka, který nahrazoval dvouleté pomaturitní vzdělávání. V akademickém roce 2001/02 je zahájena vysokoškolská výuka porodních asistentek na bakalářském stupni, trvá tři roky a je ukončeno státní závěrečnou zkouškou. Obsah studia odpovídá Směrnicím Evropské unie. (Vránová, 2003)

4.2.1 Vznik a rozvoj pražské školy

Na přelomu 18. a 19. století nastupuje do pražské porodnice a nalezince „Na Větrově“ Antonín Jungmann (viz. kapitola 5.1), který zakládá pražskou školu, jež svou možností praktické výuku, přitahuje posluchače oborů porodnictví a gynekologie z celého světa. V té době ovšem už existovala teoretická základna, kterou stačilo jen rozvíjet. Byly překládány knihy anglických, francouzských a holandských porodníků. Protože výuka porodních bab i styk s rodičkami vyžadovaly i znalost českého jazyka (kvůli tomu, nebyl v Praze přijat Ignác Semmelweis, který česky neuměl). (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

4.2.2 Česká porodnická škola do konce 1. světové války

Ve školním roce 1882/1883 byla lékařská fakulta rozdělena podle řeči, ve které se vyučovalo, na českou a německou.

Jan Streng, zakladatel české části školy, převedl kliniku při rozdělení na českou univerzitu a aktivně se podílel na její tvorbě. Vydal dvě knihy, roku 1852 to byl *Atlas porodnický* a další byla učebnice *Knihy babická* vydaná v roce 1858.

Postavení nové porodnice, v roce 1875, vedlo ke zkvalitnění výuky porodních bab i mediků, díky koncentraci porodů na jedno místo.

Po skonu přednosta Strenga, nastala otázka, kdo kliniku převezme, akademický sbor navrhoval porodníka Václava Rubešku, ale intervencí profesora Eduarda Alberta vláda jmenovala Karla Pawlika, který do té doby působil ve Vídni, kde patřil mezi významné osobnosti, jelikož zavedl zevní hmat na dolní segment a průběh krční rýhy, který se zakořenil i v českém porodnictví.

Výše zmíněný Václav Rubeška působil v Praze v téže době. Na jím vedené babické škole, kde vyučoval 28 let, vchoval na 5000 porodních asistentek, zavedl císařské řezy v dolním segmentu a roku 1886 prováděl vaginální operace. Mezi lety 1909–1921 vyšla jeho třídílná encyklopedie „Porodnictví pro lékaře“. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

4.2.3 Období druhé světové války

Pod vlivem nacismu medicína kladla důraz na primitivní eugeniku a rasové požadavky. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

V roce 1934 v Německu Nanna Contiová navrhuje, aby do péče týkající se dědičnosti a ras byly zapojeny i porodní asistentky. Dalším návrhem výše jmenované byly porody doma za účasti porodních asistentek, tento návrh však narazil na odpor kliniků a nebyl uskutečněn. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Od roku 1935 je z Německa na pražskou německou lékařskou fakultu přinášena nacistická ideologie. Vztahy s českou částí lékařské fakulty se v období mnichovské zrady velice vyostřují, a to dokonce do té míry, že někteří nacisté uvažovali o přesunu německé části univerzity do Liberce. Se začátkem druhé světové války, od 1. září 1939, byla německá fakulta brána jako říšská univerzita a od 4. listopadu téhož roku byla podřízena Berlínu. (České vysoké školy byly zavřeny o 13 dní později.) V roce 1940, byl zřízen „Institut für Erb und Rassenhygiene“, kde se zabývali i dětskou eutanazií. Ovšem německá fakulta v podstatě přestala existovat v květnu 1945, se začátkem pražského povstání, kdy čeští docenti a profesori, na popud České národní rady, začali v noci z 5. na 6. května přebírat kliniky a ústavy německé části lékařské fakulty. K oficiálnímu předání zpět do českých rukou došlo dne 9. května 1945. Právní zrušení německé fakulty proběhlo až 18. října 1945, s platností od listopadu 1939. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

V éře národního ohrožení shromáždil Antonín Ostrčil kolektiv, se kterým sepsal v letech 1939–1941 trojdílnou práci *Porodnictví pro lékaře a mediky*, jejíž pediatričnou část sepsal Josef Švejcar. Ve stejném roce vychází třídílný soupis *Porodnictví pro lékaře* od Jerieho a Klause, kteří se hlásí k Pawlíkově odkazu porodnictví. Obě tyto učebnice v době uzavřených českých vysokých škol předvedly závratné znalosti českého porodnictví. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

4.2.3.1 Mezinárodní styky v gynekologickém oboru

Vlivem války se přerušily odborné styky s Francií, ovšem díky vracejícím se lékařským emigrantům, kteří studovali v Anglii, se zlepšily styky s anglickým a americkým porodnictvím. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Blízká politická scéna se SSSR vedla k poznávání ruského a ukrajinského porodnictví a pokročilého gruzínského porodnictví. Tyto styky byly však omezeny jen na kongresy. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Po vzniku NDR se rozšířily, jak pracovní, tak osobní, styky s německými porodníky, a to jak z východní, tak i západní části rozděleného Německa. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

4.2.4 České země po roce 1945

Pracovníci v gynekologickém a porodnickém oboru se snažili v poválečném období odstranit škody na zdraví obyvatel. Pozadu nebyli ani pedagogičtí pracovníci, kteří obnovili přerušenu výuku a vědeckou činnost. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Díky rozvoji anesteziologické péče se císařský řez stával i bezpečnějším. Taktéž se úspěšně započala řešit nesnášenlivost negativního Rh faktoru, a to výměnnými transfúzemi a imunizací proti D-protilátkám. Za spolupráce s patologickými anatomy se začala řešit porodní poranění novorozenců, a to při použití vysokých kleští nebo při úplné extrakci plodu. Až později se řešila dušnost, nedonošenost nebo vrozené vady. Tento dlouhodobý boj měl své důsledky a to, snížení novorozenecké úmrtnosti pod čtyřicet úmrtí na tisíc živě narozených dětí. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Přeměna v socialistickou zemi po Vítězném únoru 1948 se projevila zrušením ordinací soukromých, ale za to posílením centrálního řízení, kde hlavní doktrínou bylo prosazování prevence a péči mělo zajišťovat národní pojištění. Velice se rozvíjela poradenská péče v gynekologii, porodnictví i pediatrii a v roce 1958 vešel v platnost potratový zákon, kterým se mělo zamezit pokoutnímu potratářství. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

4.3 Vzdělávání porodních asistentek v ČR ve 21. století

Při vstupu České republiky do Evropské unie došlo k harmonizaci tzv. regulovaných profesí, mezi které patří i porodní asistentka. Evropskou unií nám bylo doporučeno, pro možnost uznávání kvalifikace v jiných zemích s volným pohybem, upravit studium porodních asistentek podle Směrnic 80/155 EHS, 89/594/EHS ohledně obsahu a délky studia a předchozího vzdělání uchazeček.

Dne 4. února 2004 vychází zákon 96/2004. Tento zákon je zákonem o podmínkách získání a uznání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k činnosti vztahující

se k poskytování zdravotní péče a o změně souvisejících zákonů. (www.mzcr.cz, www.ckpa.cz)

Jako výkon profese porodní asistentky se považuje zajištění dohledu a poskytování péče a rad ženám v těhotenství, za porodu a v šestinedělí, vedení fyziologického porodu a péče o novorozence. Dále se podílí třeba na preventivní, léčebné nebo diagnostické péči. (Ajgllová, 2004)

Mnichovská deklarace v roce 2000 byla dalším dokumentem umožňujícím změnu ve studiu porodních asistentek. Mimo jiné zavazuje vládu, že se bude snažit zlepšovat vzdělávání a umožní přístup k vysokoškolskému vzdělávání. (Ajgllová, 2004)

Podle Evropské komise je minimální množství vyučovacích hodin určeno na 4600, ze kterých musí být polovina věnována odborné praxi a ke studiu je možné přijmout uchazeče z jakékoliv střední školy. Oprávnění k výuce získávají školní zařízení na základě akreditačního řízení. Po předložení nutné dokumentace akreditační komisi, získá nebo nezíská škola akreditaci čili oprávnění k výuce daného oboru. (Ajgllová, 2004)

V praktickém vyučování musí studentky zvládnout praktické dovednosti do takové míry, aby byly schopny po skončení studia pracovat bez odborného dohledu. (Vránová, 2002, 2003)

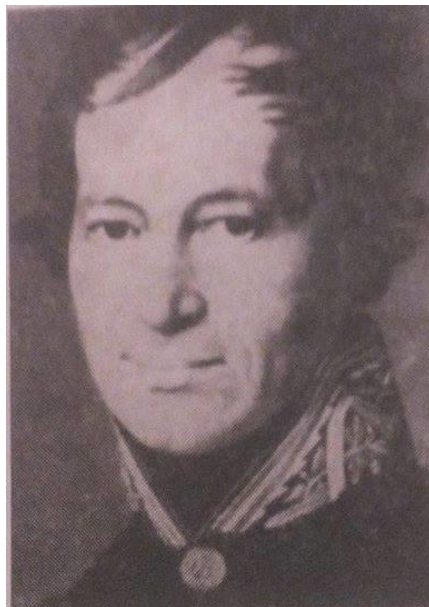
V ČR se studium porodní asistence vyučuje na deseti vysokých školách, a to v Brně, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Olomouci, Ostravě, Pardubicích, Plzni, Ústí nad Labem a ve Zlíně. Studia jsou zakončena státní závěrečnou zkouškou složenou z vypracování a následného obhájení bakalářské práce a z ústní zkoušky, která se skládá z gynekologie, porodní asistence, porodnictví, neonatologie a ošetřovatelství. (Vránová, 2002, 2003)

5 NEJVÝZNAMĚJŠÍ ČEŠTÍ PORODNÍCI V HISTORII

Z významných českých porodníků byly pro tuto práci vybrány tři, kteří nejvíce přispěli ke vzdělávání porodních asistentek v Česku. Patří mezi ně Antonín Jan Jungmann, Václav Rubeška a Karel Pawlik, o kterých byla zmínka už v předchozích kapitolách. Nejprve je ve zkratce uveden jejich životopis a pak jejich zásluhy ve výuce porodnictví.

5.1 Antonín Jan Jungmann (1775-1854)

Obrázek číslo 2:

(Papež a kol. 1981, str. 12)

Narodil se 19. května 1775 jako sedmé dítě obuvníka z Hudlic Tomáše Šimona Jungmanna a Kateřiny Jugmannové, která se živila jako prادلena. Chodil do triviální školy ve svém rodišti a teprve roku 1789 odešel za svým bratrem Josefem do Prahy, kde se učil na německé hlavní škole u piaristů. (Vránová, 2007)

V roce 1800 začal v Praze studovat medicínu, roku 1803 se z něj stal magistr porodnictví a roku 1804 vydal svou první česky psanou učebnici *Úvod k babení*. Po roce 1806 se stal ordinářem v nemocnici Milosrdných bratří a současně byl kandidátem na profesora porodnictví, kterým se roku 1810 také stal a tuto funkci vykonával až do roku 1850. (Vránová, 2007)

Velkou měrou se zasloužil o výuku porodních bab v Čechách, je zakladatelem pražské porodnické školy a autorem mnoha odborných knih. V neposlední řadě je autorem první původní české učebnice pro porodní báby. (Vránová, 2007)

Když v roce 1806 nastoupil na pražskou porodnickou kliniku, zavedl zde psaní porodopisů, a i sám do nich pečlivě vše zaznamenával. Na porodnické klinice působil více jak čtyřicet let a za tu dobu zde bylo provedeno na 50 000 porodů, které provedl sám Jungmann pouze s jediným asistentem. (Vránová, 2007)

Pravidelně, pětkrát do týdne, přednášel teorii porodnictví v Karolinu a v porodnici u Apolináře prováděl denně praktická cvičení. Koncem každého semestru Jungmann zkoušel mimo jiné i žáčky babictví, které musely projít šesti až osmi týdenním praktickým výcvikem. Aby uchazečka uspěla v žádosti o hodnost babictví, musela podle Jungmanna splňovat, mimo jiné i tyto požadavky: musela být zdravá, středního věku čili mezi 20-30 lety a musela být šlechetná, opatrná, přívětivá, trpělivá, bedlivá a opatrná. (Vránová, 2007)

Po jeho dvačtyřicetileté učitelské praxi klinikou prošlo na 2200 studentů medicíny a chirurgie a přes 8200 porodních babiček. Podívejme se nyní, jaká byla, podle Jungmanna, pravidla babického studia, opět ve zkrácené verzi:

1. Bába se učí zadarmo.
2. Báby mají po celé říši stejná práva.
3. Jsou osvobozeny od roboty a obecných přídavků a nikdo je k robotě nesmí nutit.
4. Neplatí daň z nabytku.
5. Zkoušeny byly zadarmo a platily pouze za diplom na pergamenu.
6. Ty, které se učily na cizí útratu, dostávaly denně 40 krejcarů, ale musely dodat řádné potvrzení od úřadu.
7. Mohly být zkoušeny úplně zadarmo, ale musely se zavázat, že

svou profesi budou vykonávat pouze na venkově a nikdy ve městě. (Vránová, 2007)

Stanovil také náčiní, které má bába používat a mít neustále u sebe. Do tohoto seznamu Jungmann zařadil:

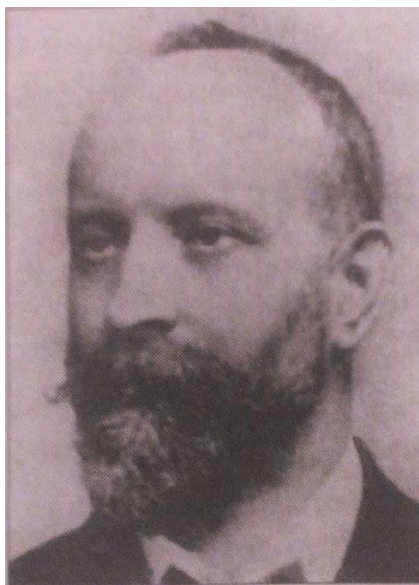
- kufřík-na potřebný materiál
- cínovou stříkačku-na klystýr, výplachy dělohy, křtění dítěte
- 2-3 tkaničky, půl druhé pídě dlouhé- převázání pupečníku
- tkaný kaloun na konci s okem-uchycení nohy při obratu dítěte
- zakřivené nebo rovné, na špičkách tupé nůžky
- půldruhý loket voskovaného plátna
- zápachy neboli vonné věci-pro potřeby kříšení z mdlob jak matky, tak dítěte
- mořskou houbu na mytí
- skořicovou tinkturu-zastavení krvácení po porodu
- heřmánek, sléz, mátu-na čaj

Dále ve své knize popisuje činnost báby ve třech porodních dobách, udává, jaké těžší výkony může provádět sama bez přivolání lékaře a radí co dělat při případném výhřezu pochvy. Jednou z nejdůležitějších povinností tehdejší doby bylo při nepřítomnosti kněze dítě pokřtít. (Vránová, 2007)

Antonín Jan Jungmann má bezpochyby nepopiratelné zásluhy na zlepšení výuky a vzdělanosti porodních bab. (Vránová, 2007)

5.2 Václav Rubeška (1854-1933)

Obrázek číslo 3:

(Papež a kol., 1981, str. 15)

Narodil se 4. února 1854 v Chudenicích u Klatov, kde také později vystudoval gymnázium. Poté se rozhodl pro studium lékařství na pražské univerzitě. (www.zamekchudenice.cz)

Po neúspěšném konkurzu na přednostu kliniky se Václav Rubeška musel spokojit s vedením výuky porodních asistentek, jen ne jako vysokoškolský profesor. V roce 1893 byla babická klinika oddělena od univerzity a dále působila jako samostatná c. k. škola babictví v Praze. Výuka probíhala téměř nepřetržitě a každoročně se zde konaly tři čtyřměsíční kurzy. Dlouho pracoval Rubeška sám, až později mu na tuto náročnou činnost byl přidělen jeden asistent. Předpokládá se, že za jeho 28 let praxe, prošlo školením pod jeho dohledem okolo 5000 porodních asistentek. (Vránová, 2007)

Největším jeho přispěním k výuce bylo vydání učebnice *Porodnictví pro babičky*, která byla poprvé vydána v roce 1893. (Vránová, 2007)

Dále v knize popisuje nutnou výbavu porodní báby, do této výbavy porodní báby Rubeška zařadil:

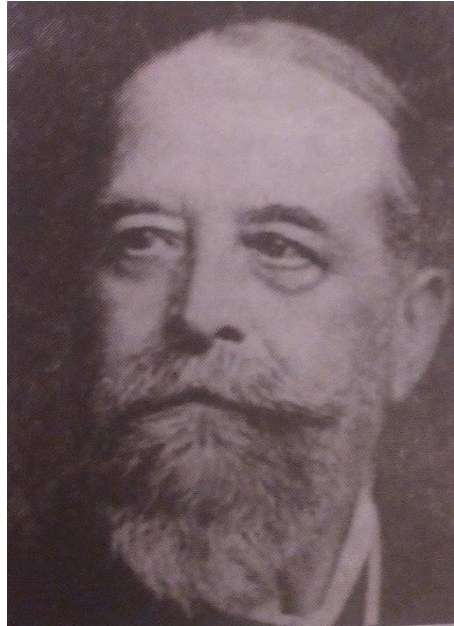
- irigátor-nádoba s hadicí pro výplach
- skleněné poševní a děložní rourky
- dvě kaučukové řitní rourky

- kovovou a pružnou cévku-odběry moče
- kulaté kartáčky k čištění cévky a poševní rourky
- kulaté nůžky na pupečník
- nůžky a pilníček na nehty
- teploměry-měření tělesné teploty a lázně
- kartáč na ruce
- mýdlo
- vyvařené pupeční šňůry v krabici
- balíček vaty
- 150 g kyseliny karbolové v tekutém stavu, 50 g 2 % karbolové vaseliny, 25 g skořicových kapek, 25 g Hoffmannských kapek, 10 g nadmangaňanu draselného
- mírku na kyselinu karbolovou
- kus nepromokavé látky
- čistou zástěru od krku k nohám
- čistý ručník
- porodní deník s tužkou, porodnickou učebnici

Celkově porodnictví Rubeška přispěl třídílnou encyklopedií *Porodnictví pro lékaře*, ve kterém se opíral o své vlastní zkušenosti na porodním sále. Toto dílo bylo téměř až do poloviny 20. století kánonem porodnictví v Čechách. (Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

5.3 Karel Pawlík (1849-1914)

Obrázek číslo 4:

(Papež a kol., 1981, str. 14)

Narozen 12. března 1849 klatovskému soudnímu právníkovi Josefu Pawlíkovi a jeho ženě Anně. Jeho otec však brzy na to zemřel a jediným zdrojem peněz pro něj a jeho matku byla vdovská penze. Díky rodině, hlavně díky dlažkovickému děkanovi Pawlíkovi se Karel dostal na gymnázium, kde roku 1867 odmaturoval. Po odmítnutí žádosti jeho strýce, aby byl Karel přijat k bezplatnému studiu na Josefinu ve Vídni, se rozhodl studovat na vídeňské lékařské fakultě na vlastní útratu. Ve třetím ročníku dostal vysoké stipendium, takže se jeho finanční pozice dost zlepšila. (Vránová, 2007, Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

Mimo jiné uvedl do praxe tzv. Pawlikovy hmaty. Tyto hmaty určovaly dolní segment a směr krční rýhy plodu, které se využívají při zevním vyšetřování těhotné, k určení polohy plodu, jeho postavení a vstoupení hlavy do pánve ženy. Tyto hmaty se používají dodnes. (Vránová, 2007, Doležal, Kuželka, Zvěřina, 2009)

PRAKTICKÁ ČÁST

6 METODIKA

Pro realizaci své diplomové práce jsem použila především kvalitativní metodu výzkumu, pomocí tematické analýzy vybraných primárních a sekundárních dokumentů.

Na začátku výzkumu bylo vybráno téma a stanoveny výzkumné otázky.

Podklady pro tematickou analýzu byly vyhledány v Pardubicích, a to v městské knihovně Pardubic, nemocniční knihovně, knihovně střední zdravotnické školy a také v Okresním archivu v Pardubicích.

Výzkumná práce v těchto institucích trvala přes 150 hodin od měsíce února 2016 do dubna 2016. Ve zmíněných institucích bylo nalezeno několik informací o Státním ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek, který byl zvolen za stěžejní téma této práce. Pro zpracování analyzovaných dokumentů bylo použito metod indukce, dedukce, analýzy dokumentů a porozumění textů.

Zkoumané dokumenty byly především úřední provenience (výroční zprávy, zápisy ze schůzí, vyhlášky či práce studentů), také zprávy z masových médií (denní tisk, časopisy a věstníky), a v neposlední řadě virtuální data (internetové stránky) a sekundární literatura týkající se zvoleného tématu.

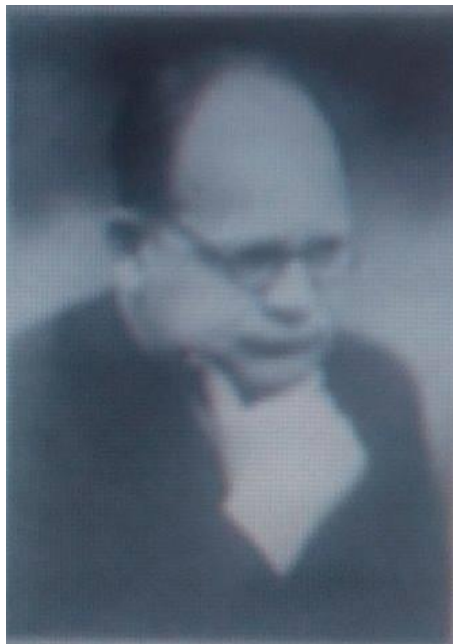
Následně byla vytvořena obsahová a časová osnova, která napomáhala k třídění informací. Mezi hlavní kritéria vybíraných informací patřilo datum vzniku analyzovaných dokumentů (jednalo se o roky 1919-1960), a širě obsažené informace až už o Státním ústavu nebo o přínosu jeho tehdejšího ředitele Cyrila Gály.

Analýza sesbíraných dat byla provedena technikou kódování podle časových údajů a odhadu validity informací, jež byla určována především dle typu dokumentu, stavu dochování, obsahu zmiňovaných informací nebo místa vzniku. Kromě metod analýzy byly v praktické části taktéž použity metody dedukce a indukce, a to konkrétně u zjištěných nesrovnalostí a jejich objasňování. Po vymezení relevantních materiálů nastal proces interpretace dokumentů, dle posloupnosti a obsahu informací. Materiály byly zpracovány v počítačovém programu Microsoft Word 2007 a Picasa 3 (program na úpravu fotek). Zjištěná data jsou prezentována formou textu, v tabulkách nebo přílohách. Důležitou invencí v této práci je vytvoření časové osy vymezené zadanými roky, která zjednodušuje a zpřehledňuje pohyb mezi informacemi.

7 VÝSLEDKY

7.1 Cyril Gála

Obrázek číslo 5:

(Pardubická krajská nemocnice, a.s.)

Cyril Gála byl hlavní osobností v historii vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích, a je mu zde věnována celá jedna kapitola

Životopis Cyrila Gály

Cyril Gála se narodil 7. října 1895 v Kunovicích u Uherského Brodu.

Aby mohl studovat, musel si sám vydělávat na studium. V rodném městě vystudoval gymnázium, které dokončil v roce 1915 a ihned nastoupil vojenskou službu, ve které setrval až do konce války roku 1918. Po návratu z armády nastoupil na medicínu v Brně, kde následně roku 1924 promoval. Po promoci nastoupil na porodnicko-gynekologickou kliniku v Brně pod vedením profesora Antonína Ostrčila, se kterým roku 1925 odchází budovat pražskou porodnicko-gynekologickou kliniku. Roku 1930 se stal ředitelem Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích a stejného roku byl v pardubické nemocnici zaveden již třetí primariát, a to právě na porodnicko-gynekologickém oddělení. Primářem zde byl zvolen Cyril Gála. V roce 1931 se stal docentem a roku 1938 dokonce profesorem. (Káš, 2003, Tachezy, 1965, Žvandová, 1983)

Profesor Cyril Gála zemřel 18. září roku 1970 v Pardubicích. (Káš, 2003)

Činnost Cyrila Gály

Cyril Gála vždy prosazoval novodobé koncepce v péči o ženu-matku, o čemž svědčí zavedení léčby radiem na jeho oddělení roku 1937. Jako jeden z prvních propagoval kalmetizaci neboli očkování proti tuberkulóze, roku 1942 zřídil při svém oddělení výcvikové poradny pro těhotné nebo nedělky, pro neplodné páry a pro děti a kojence. Mimo jiné byl i iniciátorem vybudování dětsko-kojeneckého oddělení, které bylo tehdy prvním svého druhu v Čechách. Dále pak připravoval podmínky pro vybudování filiálky Zemského ústavu péče o matku a dítě, Státního kojeneckého ústavu a nové budovy pro Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích. (Moudrý, 1956, Tachezy, 1965)

Další jeho činností byla činnost pedagogická a výzkumná. Učitelskou činnost vyvíjel po několik let ve Státním ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek a později na Vyšší škole sociálně zdravotní. Byl iniciátorem opakovacích a doškolovacích kurzů pro starší porodní asistentky a také se podílel na reformách ve vzdělávání porodních asistentek. Dále přednášel v různých vědeckých společnostech a pravidelně dojížděl do Prahy přednášet medikům. Sám podniknul několik cest do ciziny, aby ještě prohloubil své znalosti. (Moudrý, 1956)

Mimo jiné pan profesor žádal výbor nemocnice o zakoupení devátého svazku Weit-Stöckla-Urologická část pro porodnicko-gynekologické oddělení. Výbor nemocnice toto zakoupení schválil až tři měsíce po podání žádosti. (Zápis ze schůzí 3. června 1938, 9.9. 1938)

V neposlední řadě se věnoval i činnosti publikační, která je velmi obsáhlá. První významnou skupinou jsou jeho knižní publikace, kterých je celkem 6 a které mají vysokou vědeckou i pedagogickou úroveň. Roku 1935 vydal monografii o endokrinologii placenty a o jejím významu v gestačním období. V roce 1937 mu vyšla kniha *Nauka o ženských chorobách a jejich profylaxi* určená porodním asistentkám. Roku 1939 vydává odbornou stať o ženské pánvi a v roce 1952 stať *O vedení porodu v domácnosti*. Roku 1940 vydává *Pranostiky a pověry o ženách a porodnictví*, kterou chtěl bojovat právě proti pověrám a ze které jsou pro příklad uvedeny pranostiky a pověry o porodních asistentkách:

- Jestliže se potká porodní asistentka, má se dotýčný chytnout za knoflík, aby to přineslo štěstí.

- Když se potká porodní asistentka, znamená to neštěstí.
  - Potká-li se porodní bába při křtinách, znamená to smůlu.
  - Pokud se porodní asistentka při porodu dobře nají, bude žít dítě v blahobytu
  - Při první koupeli dítěte má porodní asistentka dobře dítě prohlédnout, jestli nemá nějaké vady a ty se má snažit v první koupeli napravit, druhá koupel na to již nebude mít vliv.
- (Moudrý, 1956, Gála, 1940)

Další skupinou v jeho publikační činnosti je skupina experimentální a výzkumná. Nejpozoruhodnější z této skupiny jsou, za prvé, práce o Yohimbinu, v které prokázal, že Yohimbin je významný laktační stimulant, a za druhé, práce o rozdílu povrchového napětí mezi jednou vrstvou zárodečných obalů a děložní sliznicí. (Moudrý, 1956)

Třetí skupinou jsou práce s různou aktuální problematikou porodnickou a gynekologickou. Čtvrtou skupinou práce s osvětovou a vědecko-populární tematikou. (Moudrý, 1956)

V očích žen představovala absolventka Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek pod vedením profesora Cyrila Gály kvalitní pracovníci a vzbuzovalo to důvěru i v těžkých podmínkách porodnictví v domácnostech. (Vojta, 1970)

Za jeho vedení získalo své vědomosti přes 1000 porodních asistentek. (Vojta, 1970)

7.2 Porodnicko-gynekologické oddělení

K tomu, aby výcvik a vzdělání porodních asistentek, bylo kompletní a odpovídající požadavkům, je zapotřebí, aby studentky měly přístup i na oddělení, kde se mohou věnovat praktickému výcviku. V případě porodních asistentek je to samozřejmě porodnicko-gynekologické oddělení, proto je mu zde také věnována krátká kapitola.

Vznik a vývoj porodnicko-gynekologického oddělení

Porodnicko-gynekologické oddělení mělo, a dosud má, nejenom význam ošetrovací, ale i význam vzdělávací. To také znamená, že kvalita výchovy porodních asistentek se odrazí nejen na jejich výkonech v praxi, ale také na kvalitě samotného oddělení. (Gála, 1931)

Toto oddělení bylo založeno v budově bývalé chirurgie, která byla roku 1931 rozšířena o druhé patro. (Zápisy ze schůzí 13.8. 1931) V lednu roku 1933 měla být budova uchystána.

Následně byly zadány dodávky na vybavení porodnicko-gynekologického oddělení. (Zápisy ze schůzí 27.1. 1932, 9.3. 1932)

Roku 1936 se však výbor nemocnice usnesl na výstavbě nové budovy s kapacitou 200 lůžek pro porodnicko-gynekologické, kojenecko-dětské oddělení a radioléčbu, a to z důvodu nedostatku místa na oddělení chirurgickém. Bylo za potřebí, aby stará budova chirurgie, v níž bylo dočasně umístěno porodnicko-gynekologické oddělení, opět sloužila pouze účelům chirurgickým. (Zápisy ze schůzí 26.1. 1936)

Začátkem roku 1937 musely být sjednané plány na výstavbu nové porodnice připomenuty. Architekt Adámek, který byl osloven pro tuto výstavbu, se byl za tímto účelem dokonce podívat i do nemocnic ve Vídni a Budapešti.

Až začátkem roku 1948 byla stavba porodnicko-gynekologického oddělení započata výkopem základů. Součástí plánované pětiletky byla i výstavba nové školní budovy pro porodní asistentky, kterou měl hradit stát. (Zápisy ze schůzí, 5.1. 1948)

7.3 Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek

Rozhodnutí o vybudování Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek zrovna v Pardubicích, bylo ve své době nejvýznamnější bodem historie vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích, a tudíž je jeho vývoji věnováno několik kapitol v této práci.

Založení Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích

Roku 1928 byl vydán v platnost zákon *O pomocné praxi porodnické, jakož i o vzdělání a výcviku porodních asistentek*, uzákoněno bylo též povolení užívání názvu porodní asistentka a v roce 1930 byly vybudovány dva první Státní ústavy pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek. Jeden z nich byl v Pardubicích, vedený profesorem Gálou, a druhý v Moravské Ostravě pod vedením Dr. Birguse. Další ústavy byly zakládány až od roku 1945. (Vachková, Beránková, Hermanová, 2004, Vacková, 2013)

Při sjednávání smlouvy, o umístění ústavů pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek, mezi MVZ a zástupci okresů, bylo Pardubickým okresem učiněno mnoho ústupků, aby byl ústav umístěn právě v okresním městě. Dalšími zájemci o přidělení ústavu, který měl vzniknout

v Čechách, byla nemocnice v Hradci Králové a také v Plzni. (Zápisy ze schůzí, 5.2, 1937, 22. 6. 1936)

Státní ústav byl tedy, díky ústupkům, zřízen na pozemku Pardubické nemocnice a umístěn byl ve staré budově interny. V průběhu let 1937-1939 byla při stavbách dalších budov a pavilonů nemocnice naplánována i výstavba nové budovy pro Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek.

Vedení nemocnice považovalo toto založení Státního ústavu za důležitou součást rozšíření lékařské i zdravotní péče, a to hlavně pro obyvatele Pardubického kraje. (Zápisy ze schůzí, 5.2. 1937, 22.6. 1936, Řehoř, Snopek 1931, Bartoš, 1957)

Největší zásluhu na otevření Státního ústavu zrovna v Pardubicích patří tehdejšímu ministrovi veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy Dr. F. Spinovi a jeho spolupracovníkům, a to zejména sekčnímu šéfovi doktoru Běbrovi. (Ostrčil, 1931)

Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích byl slavnostně otevřen dne 6.října 1930. Slavnost zahájil pan vládní rada doktor Josef Ostrčil, a to jménem MVZ. Vedení bylo předáno profesorovi Cyrilu Gálovi. (Noviny „Východ“, 11.10. 1930, Paleček, 2010)

Založení ústavu zrovna v Pardubicích je považován za mimořádný úspěch pardubického okresu a tím, že byl ústav vybudován právě zde, se město dostalo do popředí veřejných, kulturních a hygienických potřeb. (Noviny „Východ“, 11.10. 1930)

Podmínky pro přijetí a výuka na státním ústavu

Kurzy pro porodní asistentky existovaly v Pardubické nemocnici dokonce i před zahájením výuky diplomových sester a byly jedním z předchůdců dnešního typu zdravotnické školy. (Rybáková, 1998, Plšková, 1998)

Výcvik porodních asistentek trval deset měsíců a byl rozdělen do čtyř období. První tři období byla zakončena pouze prospěchovou zkouškou a poslední období bylo zakončeno závěrečnou zkouškou. (Vachková, Beránková, Hermanová, 2004)

Uchazečky musely dodat v termínu od 1. června. 1931 do 16. června .1931, později došlé žádosti již nebyly přijímány. Společně s žádostí musely uchazečky poslat následující doklady.

Křestní nebo rodný list, domovský list, vysvědčení o zachovalosti s korunovým kolkem, vysvědčení od státního úředního lékaře okolkované osmi korunami, očkovací list s pětikorunovým kolkem, vysvědčení o absolvování tří měšťanských tříd městské školy nebo rovnocenné školy, potvrzení od okresního lékaře o nutnosti porodní asistentky v obci, kde se hodlá po vyučení usadit. Dále s přihláškou musí poslat revers od okresního lékaře z obce, kde bude svou profesi vykonávat, průkaz o znalosti vyučovacího jazyka, o předchozím vzdělávání a o československém občanství. (Věstník rok 1931, ročník XIX, číslo 5, strana 6-7)

Žákyně Státního ústavu musely také platit nemalé výlohy, a to buď jednorázové nebo měsíčně. Měsíční výlohy spočívaly v platbě stravy, elektřiny a prádelny. Tyto výlohy však platil Státní ústav, a to nejspíše z vybraného školného. Další výlohy byly příležitostné, nejčastěji na uniformu. (viz. Tabulka č. 1) (Vachková, Beránková, Hermanová, 2004)

Uchazečky také mohly uplatnit slevu na výlohy, ale žádost o slevu musely podat s žádostí o přijetí, přičemž bylo nutné, aby prokázaly svou nemajetnost a vysvědčením o chudobě sebe i svých rodičů. Sleva mohla být poloviční nebo celá. Při žádosti o celou slevu se ovšem musela uchazečka zavázat, že praxi porodní asistentky bude vykonávat tam, kde jí Státní zdravotní zpráva určí (Věstník rok 1931, ročník XIX, číslo 5, strana 6-7)

Tabulka č. 1: Výlohy žákyň

Výlohy	Jednorázové	Měsíční
Školné	300 Kč	-
Zkušební taxa	100 Kč	-
Vybavená porodnická brašna	500 Kč	-
Strava	-	11 Kč/den
Uniforma	400-500 Kč	-

Vyučování mělo několik předmětů, které byly rozděleny do hlavních a vedlejších předmětů. Hlavními předměty bylo porodnictví, ve kterém se žákyně Státního ústavu učily o pravidelném těhotenství, porodu a šestinedělí a o přísluže lékaři při ošetřování těhotných a rodících žen a žen v šestinedělí, a také kojení, ve kterém se vyučovala péče a ošetření novorozenců a kojenců. Žačky se musely vzdělávat také ve všeobecných předmětech, jako byla matematika, mluvnice, dějepis a zeměpis. (Vachková, Beránková, Hermanová, 2004, Cvrkalová, 1988/1989)

První školní rok pro žákyně Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek začal 19. října 1931 a skončil 8. srpna 1932 složením slibu, že budou poctivě a svědomitě plnit své povinnosti, a zároveň podáním ruky panu ředitelovi Doc.Dr. Gálovi. (Zápisy ze schůzí, 27.1. 1932, 30.12. 1931, Věstník rok 1931, ročník XIX, číslo 8, stránka 1-2)

Pro nový kurz Ministerstvo zdravotnictví a tělesné výchovy stanovilo novou brašnu pro porodní asistentky. Její obsah byl následovný:

1. 2 široké bílé plátěné zástěry s krátkými rukávy, bílý plátěný čepec
  2. 2 ručníky, 1 m² nepromokavé látky
  3. klíšťky a pilníček na nehty
  4. 2 kartáčky na ruce
  5. 2 páry sterilních rukavic
  6. Holicí strojek nebo břitva
  7. Kovový irigátor se 2 hadicemi, balónkový irigátor pro děti
  8. Skleněná rourka poševní, kartáček na čištění
  9. 2 skleněné řitní rourky, 1 kovový katétr, 1 gumová cévka
  10. 1 niklové nůžky na pupečník, 6 bílých tkaniček 20 cm
  11. Vysavač hlenu, anatom. Pinzetu
  12. Maximální a lázeňský teploměr
  13. Krejčovský metr, mincír na vážení dětí
  14. Dřevěné sluchátko, skleněná odměrka, zkumavka
  15. Zásoba desinfekčních prostředků, 250 g líhu
  16. Lahvičku na Hoffmanské kapky, ampulky se stříbrnou solí, 2 oční kapátka
  17. 4 balíčky sterilní vaty, 10 m jodoformové gázy
  18. Deník, sazebník, učebnice a instrukce
  19. 6 gumových prstů k vyšetření konečníku
- (Věstník rok 1932, ročník XX, číslo 6, stránka 1-4)

7.4 Vývoj Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích v průběhu let

Vývoj Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek je odvozen ze zápisů ze schůzí OÚNZ a výboru v. v. nemocnice v Pardubicích. Nejsou to zápisy přímo ze Státního ústavu, ale jenom vytržené úseky jednání ze schůzí OÚNZ a Výboru nemocnice, a také z Věstníků věnovaných zájmům porodních asistentek. Nejsou zde ani uvedeny informace ze všech let, kdy Státní ústav fungoval, ale pouze z těch, kdy se jednalo o něčem důležitém ve vztahu ke Státního ústavu, jeho vývoji a vzdělávání v něm.

Roku 1930 bylo rozhodnuto o úpravě starých budov interny na Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek. Také se vyčkávalo na schůzi svolanou okresním úřadem, na které by se jednalo o nastavení druhých pater na tyto budovy. Prozatím byl Státní ústav umístěn v budoucím infekčním pavilonu a prosektuře, kde, dle rozhodnutí, bude setrvávat i v roce 1931 dokud nebudou staré budovy interny upraveny, aby je mohla Státní ústav využívat. Ministerstvo veřejného zdravotnictví má nemocnici ročně platit 45 000 Kč za vydržování Státního ústavu. (Zápisy ze schůzí 30.12. 1930, Noviny „Východ“)

V roce 1931 se stále upravují staré nemocniční budovy k provozu Státního ústavu, ten ovšem nadále zůstává v budoucím infekčním pavilonu a prosektuře. Nemocnicí je urgována úprava starých budov pro používání Státního ústavu, z důvodu toho, že nemocnice přichází denně o 70 lůžek, když Státní ústav využívá infekční pavilon. Tyto úpravy má financovat stát. (Noviny „Východ“, Zápisy ze schůzí, 7.2. 1931, 1.6. 1931) Téhož roku se komise zástupců MVZ, OSV a nemocnice usnesla o provedení nástavby interního pavilonu o druhé patro pro internát žaček Státního ústavu. Další nástavba měla proběhnout na bývalé chirurgii pro rozšíření porodnicko-gynekologického oddělení. (Zápisy ze schůzí, 7.2. 1931) V srpnu tohoto roku je na náklady MVZ za rozpočtem jednoho milionu korun nastavena bývalá budova interního pavilonu pro ubytování padesáti žaček a také zaměstnanců ústavu. Podle uzavřené dohody mezi MVZ a fondem v. v. nemocnice v Pardubicích bude nemocnice poskytovat Státnímu ústavu vodu, osvětlení a vytápění parou, které budou placené dle nainstalovaných měřičů a to 1,50 Kč za 1 m³ a 3 Kč za 1 KW. V říjnu roku 1931 zemský úřad nařizuje okamžité uvolnění nového infekčního pavilonu, včetně dočasného přesunutí personálu gynekologie do Státního ústavu. Profesor Gála upozornil, že k tomuto ubytování je zapotřebí souhlasu Ministerstva veřejného zdravotnictví. (Zápisy ze schůzí, 13.8. 1931, 7.10. 1931, 30.12. 1931)

Koncem roku 1932 je navrhována stavba druhého poschodí na internátu a na chirurgii pro oddělení porodnicko-gynekologické s finanční účastí státu. Bylo také ujednáno věnovat budovu bývalé interny, nynějšího internátu, i s kouskem pozemku před touto budovou do vlastnictví státu. (Zápisy ze schůzí, 3.10. 1932)

V květnu roku 1934 se jednalo o předání starých nemocničních budov, ve kterém je umístěn Státní ústav, do vlastnictví Ministerstva veřejného zdravotnictví, a za umožnění postavení hospodářských budov nemocnice s ministrem financí doktorem Traplem. Součástí smlouvy o předání pak musel být pasus se dvěma podmínkami. První byla možnost zpětného odkoupení budov zpět do vlastnictví nemocnice v případě, že by stát Státní ústav zrušil a druhá byla, uvedení poměru, v jakém bude Státní ústav ke klientkám porodnicko-gynekologického oddělení. (Zápisy ze schůzí, 2.5. 1934) Podmínkou pro předání porodnicko-gynekologického oddělení bylo mimo jiné i to, že Státní ústav bude vykonávat konsiliární službu nemocničním oddělením a naopak, nemocnice bude vykonávat konsiliární službu Státnímu ústavu. Vznikly-li by nějaké náklady ať už v léčení nebo kvůli operaci pacienta, na jedné nebo na druhé smluvní straně, budou si tyto náklady hradit. Po vybudování nemocničních hospodářských budov, bude Státnímu ústavu propůjčeno ještě druhé poschodí administrativní budovy pro ubytování personálu ústavu k dosavadnímu prvnímu patru a dvěma místnostem v přízemí. Ovšem stát bude nadále paušálně hradit spotřebu elektřiny a vody. (Zápisy ze schůzí, 16.5. 1934) Roku 1934 také Státní ústav žádá o zařízení osvětlení mezi Státním ústavem a pavilonem porodnicko-gynekologickým. Tento návrh byl ale nemocničním výborem zamítnut a toto zamítnutí bylo odůvodněno tím, že stačí, když svítí světlo u vchodu do hospodářské budovy. (Zápisy ze schůzí, 26.6. 1934) V roce 1934 byl také na jedné ze schůzí vznesen dotaz, zdali je pravda, že má být Státní ústav přestěhován do Prahy. K tomuto dotazu pan doktor Cyril Gála oznamuje, že tomu tak není, z důvodu decentralizace škol babictví z Prahy dle MVZ. (Zápisy ze schůzí, 16.5. 1934)

V roce 1935 byly na místa ošetřovatelek zařazeny do provozu na infekčním oddělení dvě žačky Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek. Ubytovány ovšem ale musely být mimo ostatní žačky, a to ve druhém patře administrativní budovy. (Zápisy ze schůzí, 2.3. 1935)

Roku 1936 se projednávaly darovací listiny, dle kterých měla Státnímu ústavu příslušet celá budova, ve které byl umístěn. Okres však své slovo nedodržel a Státnímu ústavu tak přísluší pouze první patro administrativní budovy a dvě místnosti v přízemí, které byly vyměněny za

dvě místnosti ve druhém patře. (Zápisy ze schůzí, 28.8. 1936) V rozpočtovém jednání pro rok 1936 mezi Státním ústavem a nemocnicí se usneslo, že se paušály hrazené Státním ústavem za stravu, dodanou páru, vodu a elektřinu měnit nebudou. (Zápisy ze schůzí, 27.4. 1936) Ovšem v listopadu téhož roku Státní ústav žádá snížení paušálu, jelikož ústav není od 1. září v obvyklém provozu a podle informací nebude do konce roku. Schůze v. v. nemocnice v Pardubicích se usnesla na snížení paušálu o dvacet procent, ale s tím, že Státní ústav nebude žádat náhradu za ubytování ošetřovatelek porodnicko-gynekologického oddělení na svém ústavě. (Zápisy ze schůzí, 3.11. 1936, 17.12. 1936)

Na začátku roku 1938 se jedná o výstavbě nové porodnice, o této výstavbě jsou vysloveny pochybnosti, z důvodu toho, že Státní ústav není již dva roky v provozu a nová porodnice byla by tudíž zbytečností. (Zápisy ze schůzí, 7.1. 1938) Tohoto roku Státní ústav žádá opětovné snížení hrazených paušálů, a to o 35 %. Tento návrh byl nejdříve odmítnut s tím, že původní snížení o třicet procent bylo za podmínky, že na ústavě budou bydlet ošetřovatelky z porodnicko-gynekologického oddělení, tato podmínka však není splněna, a tak je nové navrhované snížení paušálů neopodstatněné. Byl by ovšem přijat pokud Ministerstvo veřejného zdravotnictví uhradí dlužné částky za používání telefonů, úpravu chodníků a stravu sekundárního lékaře. (Zápisy ze schůzí, 7.1. 1938, 4.3. 1938) V létě tohoto roku je na Státním ústavu přítomna komise, která sjednává s předsedou nemocnice a vrchním správcem nemocnice, mimo kurzů pro porodní asistentky i kurzy pro dobrovolné ošetřovatelky. Ovšem dva měsíce po usnesení kurzů tyto kurzy končí. (Zápisy ze schůzí, 4.11. 1938, 9.9. 1938) Po Státním ústavu je požadována revize ústředního topení, neboť musí být vyměněn redukční ventil. Státní ústav toto odmítá, jelikož na to nemá peněz. (Zápisy ze schůzí, 28.12. 1938) Ministerstvo veřejného zdravotnictví prohlašuje, že provoz Státního ústavu nebude ve školním roce 1938/1939 v plném rozsahu. Tímto prohlášením bylo zamezeno opětovnému zvýšení paušálů pro Státní ústav. (Zápisy ze schůzí, 4.11. 1938)

Na konci roku 1939 žádá Státní ústav o povolení přístavby přízemní školní budovy ke stávající školní budově. (Zápisy ze schůzí, 3.11. 1939) V létě roku 1939 ředitelství ústavu opětovně žádá úhradu za ubytování ošetřovatelského personálu ve Státním ústavu. Tato žádost byla ale opět nemocničním výborem zamítnuta. Státní ústav také žádá o přidělení bytů pro ošetřovatelky porodnického oddělení. Tyto byty byly posléze presidiálně přiděleny. (Zápisy ze schůzí, 30.6. 1939) Rovněž Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek žádá o vyplacení úhrady za ubytování příslušníků německé armády v době, kdy

v ústavu byl umístěn říšský lazaret a byli zde ubytováni němečtí ošetřovatelé. Ovšem tato žádost byla také zamítnuta. (Zápisy ze schůzí, 30.6. 1939) Tohoto roku také bylo usneseno opět zvýšit paušály Státnímu ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek. (Zápisy ze schůzí. 12.5. 1939)

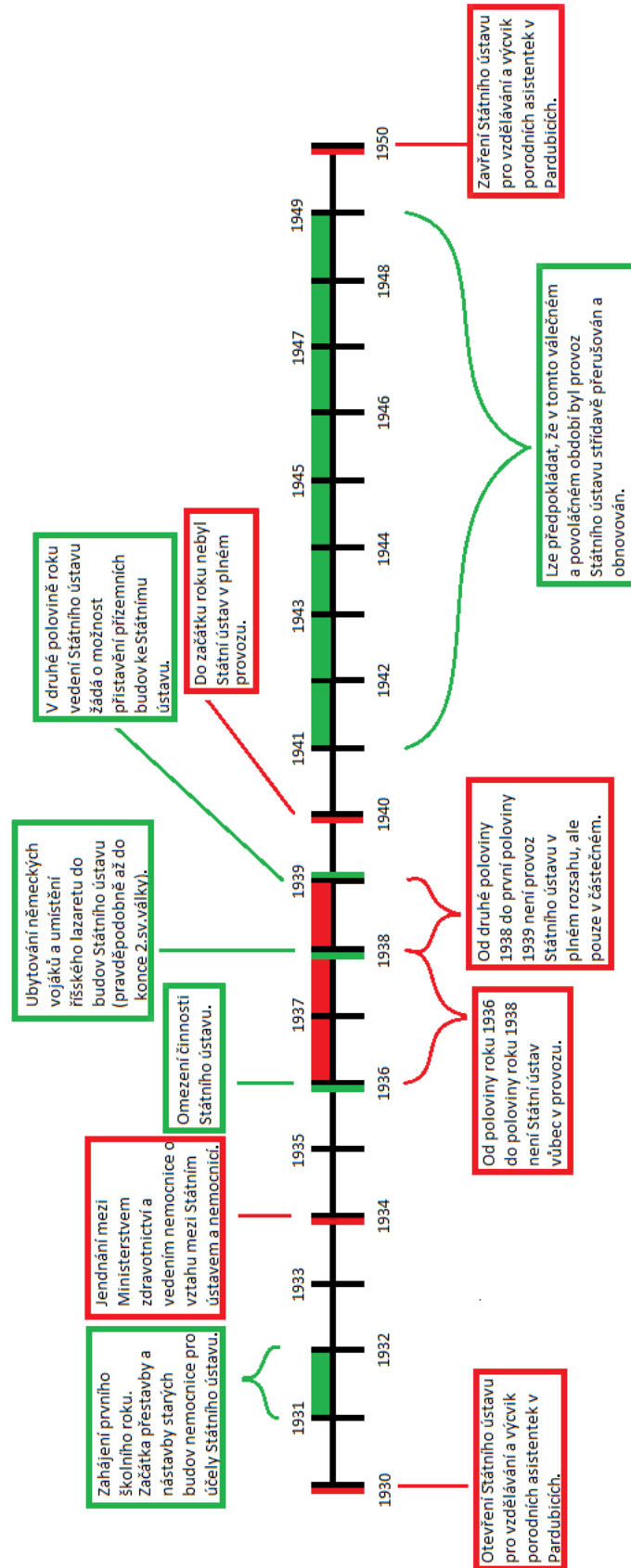
I v roce 1940 Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek žádá náhradu za ubytování německých důstojníků a ošetřovatelů. (Zápisy ze schůzí, 5.1. 1940) Téhož roku MVZ schválilo opatření, aby v jídelně školní budovy bylo umístěno gynekologicko-porodnické oddělení a zasedací síň byla využívána jako jídelna žaček. Toto všechno nejspíše z důvodu přítomnosti německých vojenských příslušníků na Státním ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek. (Zápisy ze schůzí, 6.12. 1940) Státní ústav dává na vědomí, že zakoupil redukční ventil na parovod a dal ho namontovat čili bude v jeho vlastnictví a o jeho manipulaci se bude jednat se ředitelstvím ústavu. (Zápisy ze schůzí, 5.1. 1940) Na začátku tohoto roku Státní ústav opět žádá o slevu z paušálu ze 43 000 Kč na 21 000 Kč, protože Státní ústav opět nebyl přes půl roku v provozu. (Zápisy ze schůzí, 5.1. 1940)

Lze předpokládat, že mezi lety 1941-1949, vzhledem k válečnému a poválečnému období, byla výuka na Státním ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek střídavě přerušována a znovu uváděna do provozu. Také je pravděpodobné, že zde byli ubytováni příslušníci německé armády až do konce války, z toho důvodu nemusel Státní ústav bývat po celý rok v provozu, jak již bylo zmíněno výše. Rovněž je možné, že z důvodu sjednocení škol a založení Vyšší sociálně zdravotní školy roku 1948, jak je uvedeno v další kapitole, se zájem o Státní ústav a vzdělávání porodních asistentek zmenšoval a většina žaček se ucházela o studium na oné Vyšší škole.

7.5 Vývoj Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek na časové přímce

Následná časová přímka ukazuje vývoj Státního ústavu v Pardubicích v průběhu let. Vybrány a popsány jsou jen významné události v daných letech. Přímka je datována od roku 1930, což je rok otevření Státního ústavu, do roku 1950, kdy byl Státní ústav zrušen. Červeno-zelené rozlišení je hlavně pro přehlednost, jelikož se některé události staly ve stejném roce. Barevné zvýraznění pouze u daného roku, znamená, že se událost stala jen v tom roce. Zvýraznění celého pole mezi jednotlivými lety znamená, že událost probíhala nebo trvala po celou dobu zvýraznění. Rovněž pro přehlednost je přímka umístěna samostatně na další stránce.

Graf číslo 1: Časová přímka

7.6 Pobyt na Státním ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích

Tento monolog byl získán z článku uveřejněném ve Věstníku věnovaném zájmům porodních asistentek v Republice československé, v čísle 10 z roku 1938 na stranách 5-7. Je zřejmé od žákyně, která na ústavu studovala, bohužel ale nebylo uveřejněno jméno ani v jakém roce daná studentka na ústavu studovala, tudíž ani zde nemohou být uvedeny.

Dne 1. září se v posluchárně ústavu v počtu dvačtyřiceti sešly všechny uchazečky o studium. Představená Kolůchová sepsala jména všech uchazeček a seznámila s ústavním řádem a denními povinnostmi. Následně určila skupiny na úklid, přinášení jídla, pro službu na porodním sále a na pokojích nedělek. Tyto služby se po týdnu střídaly. Stejně se žákyně střídaly v návštěvách kojenecké poradny Ochrany matek a dětí.

Žákyně vstávaly před šestou hodinou ranní. V 6.45 byly žákyně svolávány zvonkem na snídani. Dvacet minut po sedmé začínala první polovina školních povinností, které končily ve 12.30, kdy byl čas na oběd. Odpolední povinnosti začínaly od druhé hodiny odpolední a končily v 17 hodin. Po večeři se žákyně věnovaly relaxaci nebo opakování studijní látky. V přátelském soužití se večer v ložnicích debatovalo. O deváté hodině večerní byl vždy rozkaz zhasnout a spát. V sobotu a v neděli odpoledne měly žákyně povolené vycházky.

Výklady přednášek a vyvolávání ukázaly žákyním jejich nedostatky, čím můžou rodiče ublížit a čím pomoci. Nejúčinnější byla kapitola: Povinnosti porodní asistentky k těhotné, rodiče a šestinedělce. Na operačních sálech viděly přípravy k operacím a zručnost porodní asistentky pí. Časlavské při podávání nástrojů. Tím, že žákyním bylo dovoleno sledovat gynekologické operace, si ujasnily uložení útrob v ženské pánvi. Odstrašujícím případem byly návštěvy isolačních pokojů pacientek onemocnělých sepsí po potratu. K prohloubení vědomostí přispěly i kojenecké přednášky.

Výklady od pánů profesorů pomáhala zdolat rovněž pí. Kolůchová, která také sama přednášela praktikum z porodnictví, kojenectví, první pomoci a péče o nemocné. Zároveň se starala o chod internátu s ubytovanými žákyněmi. Největší trpělivost ovšem prokázala, když se žákyněmi vařila různé odvary, kalciová mléka, moučky, zeleninové kaše, ovocné šťávy i protlakky pro kojence, které všechny musela ochutnat a buď žákyni poupravila, nebo jim nařídila vše znovu uvařit.

Do tohoto celkem poklidného chodu nečekaně vpadl rozruch a rozčilení. Přišly totiž poplašné zprávy o chystané válce. Žákyně z pohraničí chtěly odjet, ale ministerstvo zahraničí to nepovolilo. Třetí týden školního roku se už nezkoušelo a pozornost i ctižádostivost žaček polevila. Žákyně se rovněž dozvěděly, že místo pokračovacích kurzů budou v ústavu probíhat kurzy pro výcvik dobrovolných sester.

Dny velikého napětí minuly a zůstala jen skutečnost neodvratnosti, bolesti a zklamání. Kurz porodních asistentek byl o jeden den zkrácen. Poslední přednášku ukončil pan profesor slovy: „Za deset let na shledanou!“

7.7 Zrušení Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích

Roku 1948 byl vydán zákon *O jednotné školské soustavě*. V důsledku toho byly zrušeny rodinné školy a místo nich vznikaly školy s jinou náplní. V Pardubicích vznikla, spojením Ošetřovatelské školy a školy rodinné Vyšší škola sociálně zdravotní, která měla několik větví a to:

- větev sociálně zdravotní
- větev pro ošetřovatelky
- větev výchovná
- a v neposlední řadě, větev pro porodní asistentky

Na školu se mohla přihlásit pouze mládež s dokončeným základním vzděláním a nad patnáct let věku. (Sestra 2004, Plšková 1998)

Roku 1950 byl zrušen Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek a výuka porodních asistentek dále probíhala na výše zmíněné Vyšší škole sociálně zdravotní. Doba studia se prodloužila na čtyři roky, přičemž první dva roky výuka probíhala společně se žákyněmi oborů zdravotní pracovnice, dětská sestra, ošetřovatelka a sociální pracovnice. (Plšková, 1998)

V důsledku sjednocení škol se staly vztahy s nemocnicí komplikovanými a utrpěla hlavně odborná stránka výuky, neboť takto zkomplikovaná organizace škol měla bohužel jiné priority než odbornost. (Plšková, 1998)

7.8 Vzdělávání porodních asistentek na Vyšší sociálně zdravotní škole

Jak již bylo výše zmíněno, Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek byl roku 1950 zrušen a výuka se přemístila na nově založenou Vyšší školu sociálně zdravotní.

V dalších kapitolách jsou uvedeny katalogy školního roku 1949/1950 a 1950/1951, kde je uvedeno kolik žaček v daném roce studovalo obor porodní asistence a jaké předměty se vyučovaly. Také je možné nahlédnout do *Hlavního protokolu o diplomových zkouškách* ve školním roce 1949/1950.

Z důvodu množství katalogů a časového vymezení této práce, jsou uvedeny pouze dva katalogy školních roků.

Katalog školního roku 1949/1950

Jde o katalog třetího ročníku porodních asistentek. V prvním pololetí bylo na škole 30 žaček a na konci tohoto pololetí bylo pouze 28 žaček. Ve druhém pololetí byl na začátku a na konci stejný počet žaček čili 28 žaček. V tomto školním roce končilo první pololetí 31. ledna a druhé pololetí končilo 30. června. (V přílohách číslo 1 a 2 je první strana katalogu a prospěch některých žaček.)

Na konci školního roku s vyznamenáním prospělo 5 žaček, 22 jich pouze prospělo a 1 žákyně neprospěla.

V tomto školním roce se vyučovaly předměty:

- Jazyk vyučovací
- Jazyk ruský
- Nauka o státní a politické ekonomii
- Matematika
- Fyzika
- Chemie
- Psychologie a pedagogika
- Zdravotní nauka
- Sociální péče a ochrana zdraví lidu
- Ošetrovatelská technika
- Nauka o mateřství

- Podnikové hospodářství
- Nauka o výživě a dietetika
- Tělesná výchova
- Praktický výcvik
- Udržování prádla a oděvů
- Sociální nauka a zákony

(Vyšší zdravotní škola v Pardubicích, Katalog školního roku 1949/1950)

Ze seznamu vyučovacích předmětů, kterých je sedmnáct, je patrné, že to žáčky porodní asistence neměly jednoduché a že na ně byly kladeny vysoké nároky.

Katalog školního roku 1950/1951

Tento katalog je katalogem čtvrtého ročníku porodních asistentek. V tomto roce končilo první pololetí 31. ledna a druhé končilo 31. května. Na začátku prvního pololetí bylo 28 žaček, které zůstaly z předchozího školního roku. V průběhu roku ale dvě žáčky přistoupily a 3 odešly, takže na konci pololetí zde bylo 27 žaček a tento počet se nezměnil ani ve druhém pololetí. S vyznamenáním jich na konci druhého pololetí prospělo 5 a zbylé prospěly bez vyznamenání. (V přílohách číslo 3 a 4 je opět možné nahlédnout na prospěchy některých žaček.)

V tomto ročníku se vyučovaly předměty:

- Jazyk vyučovací
- Jazyk ruský
- Dějepis
- Zeměpis
- Filosofie
- Sociální péče a ochrana lidu
- Ošetřovatelská technika
- Nauka o mateřství
- Nauka o dítěti
- Zdravotnická lidovýchova
- Tělesná výchova
- Praktický výcvik

(Vyšší zdravotní škola v Pardubicích, Katalog školního roku 1949/1950)

Jak je patrné, v tomto ročníku se vyučovalo méně předmětů než v předchozím a některé byly i jiné, takže žačky měly na zvládnutí části předmětů pouze jeden školní rok.

Hlavní protokol o diplomových zkouškách v roce 1949/1950

Ke státní zkoušce ve školním roce 1949/1950 se přihlásilo 30 žákyně. Všechny tedy vykonaly písemnou, ústní i praktickou zkoušku. Celá zkouška trvala dohromady tři dny.

Písemné zkoušky se konaly v květnu, a to z jazyka českého a ruského a z porodnictví. Témata písemných zkoušek, byly například:

- „Jak stanovíme prognózu porodu?“
- „Vliv nepravidelné, zejména úzké pánve na těhotenství, porod a šestinedělí“

Praktická zkouška se konala v červnu, a to z ošetrovatelských technik. U zkoušky měly žákyně tři otázky, které například zněly:

- Měření diurézy
- Obvazy hlavy
- Přenášení pacienta v sedu a na židli
- Spika kloub kyčelní
- Příprava k normálnímu porodu
- Příprava k asistenci při operacích nebo
- Příprava k nabodnutí vaku lan a episiotomii

Ústní zkouška se konala taktéž červnu po splnění praktické zkoušky a žákyně byly rozděleny do tří dnů. Tuto zkoušku žákyně skládaly z pěti předmětů:

- Jazyka českého
- Společenských nauk
- Porodnictví
- Kojenectví
- a Sociální nauky a zdravotních zákonů

(Příklady otázek a ukázky protokolů jsou v přílohách číslo 5 a 6)

(Státní okresní archiv Pardubice: Vyšší škola zdravotně sociální v Pardubicích, Ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek, Hlavní protokol o diplomových zkouškách)

8 DISKUZE

Jako jedny z příčin nedostatku nalezených informací považuji časový limit, který jsem na zpracování daného tématu měla a prvotní hledání v sekundárních zdrojích. Za další příčinu nedostatku nalezených informací o vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích může být i válečné období, ve kterém Státní ústav pro vzdělávání a porodních asistentek byl více mimo provoz než v provozu a po skončení války už neměl moc času se rozvinout, a jelikož byl za pár let zrušen a výuka porodních asistentek probíhala na jiné instituci, a to na Vyšší sociálně zdravotní škole v Pardubicích

Jediné hlubší informace z primárních zdrojů, které byly v souvislosti s daným tématem nalezeny, byly ze zápisů schůzí vrchní správy nemocnice a správního výboru nemocnice, z *Věstníků věnovaných zájmům porodních asistentek v republice Československé*, vycházejícím o roku 1917 do roku 1941 a z denního tisku *Východ*. Za nejvíce validní informace z primárních zdrojů považuju ty z *Věstníků porodních asistentek*, ze zápisů ze schůzí vedení nemocnice nebo informace vydané Ministerstvem veřejného zdravotnictví. Informace, které byly nalezeny v sekundární literatuře, byly v mnoha případech od sebe dosti odlišné.

Tak například, Miloslav Huňáček, ve svém článku *Zdravotnická škola-95 let* uvádí: „...Od roku 1930 zde bylo zavedeno jednorozční studium Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek...“. Slovem „zde“ myslí pan Huňáček Dívčí odbornou školu rodinnou a živnostenskou, ale to znamená, že by Státní ústav byl na jiném místě, a ne v areálu nemocnice. Tato informace je úplně odlišná od všech ostatních zdrojů, které jsem našla v této souvislosti. Ve své práci mám k tomuto tématu uvedené tři zdroje, které uvádí, že Pardubická nemocnice musela učinit mnoho ústupků, aby byl ústav zřízen právě v jejím areálu a také, jaké stavební úpravy byly v této souvislosti nutné provést s budovami nemocnice. Tyto zdroje jsou *Zápisy ze schůzí, 5.2. 1937 a 22.6. 1936*, dále publikace pana Bartoše *100 let pardubické nemocnice*, a kapitola pana Řehoře a Snopka *Několik poznámek k stavebnímu a lékařskému programu v Pamětních spisech v. v. Okresní nemocnice v Pardubicích z roku 1931*.

Další nesrovnalostí v informacích bylo, kde a kolik ústavů bylo založeno onoho roku 1930. Většina zdrojů, ze kterých jsem čerpala, uvádí, že existovaly pouze dva ústavy, a to v Pardubicích a Moravské Ostravě, a shodují se na roce kdy byl ústav v Pardubicích založen, tedy roku 1930 a oba byly považovány za české. Jiné zdroje se liší, ale i v tom, kde byly založeny, některé zdroje uvádí, že jeden byl založen v Pardubicích, ale druhý v Liberci, ale s tím rozdílem, že ten v Liberci byl pro německé žačky. Z dohledaných informací, a hlavně ze zápisu ze sněmovny vztahující se na Ministerstvo veřejného zdravotnictví, ve kterém MVZ tvrdí, že Státní ústavy pro vzdělání a výcvik porodních asistentek zřízené podle zákona ze dne 9. listopadu 1928, č. 200 Sb., budou v roce 1931 v provozu v Pardubicích při v. v. nemocnici v Pardubicích, v Liberci při městské v. nemocnici v Liberci, v Olomouci při zemské nemocnici, v Ostravě při státní nemocnici na Ostravsku. Čili v roce 1930 nebyly na českém území jen dva ústavy pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek, ale rovnou čtyři, a to v Pardubicích při v. v. nemocnici v Pardubicích, v Liberci při městské v. nemocnici v Liberci, v Olomouci při zemské nemocnici, v Ostravě při státní nemocnici na Ostravsku, v dalších letech ovšem ústavy dále přibývaly.

Další nesrovnalostí, která byla zjištěna, je informace v knížce pana Káše *Čeští lékaři-spisovatelé*, ve které tvrdí u zmínky o Cyrilu Gálovi, že: „... od roku 1925 byl ředitelem Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek a primář gynekologicko-porodnického oddělení v Pardubicích.“ Což je o pět let dříve, než byl Státní ústav vůbec postaven nebo zřízen primariát na gynekologickém oddělení. Z jiných použitých článků o panu Gálovi, ovšem vyplývá, že roku 1925 se ještě ani pan Gála v Pardubicích nevyskytoval, jelikož byl zaměstnán na klinice v Praze.

Další nejasnou informací, je začátek školního roku na Státním ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek. Slečna Dostálová ve své diplomové práci uvádí, že první školní rok začal 6.10. 1930, kde slečna Dostálová tuto informaci našla jsem nedohledala, ale v tento den byl Státní ústav teprve slavnostně otevřen. Toto se dá ověřit ve výtisku denního tisku „Východ“, který na zmíněný den a rok vydal článek o slavnostním otevření Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích. Potvrzují to i zmínky o začátku prvního roku ze zápisů ze schůzí vedení nemocnice, na kterých byl přítomen i Cyril Gála, který byl zároveň ředitelem Státního ústavu a také členem lékařského sboru nemocnice. „. Že první školní rok na Státním ústavu začal o rok později, tedy roku 1931, se dá také ověřit i z rozhovoru s bývalou žačkou Státního ústavu paní Pařezovou (viz. Příloha 11), která říká, že

na škole byla v třetím „běhu“ výuky a že na ústavu začala studovat roku 1933, z čehož vyplývá, že první školní rok byl rok 1931.

Přesnější a hlubší informace o tom, jak se na Státním ústavu vzdělávalo nebo jaké měly předměty a tak dále, byly nalezeny v jednom článku *Historie a vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích*, uvedeném v časopise *Sestra* 2004, od autorek Vachkové, Beránkové a Hermanové, ve kterém je ale jako zdroj informací uvedeno pouze Státní oblastní archiv v Zámrsku a Státní okresní archiv v Pardubicích, ale informace nejsou dále více specifikované. Další informace o vzdělávání nebo vyučovacích předmětech byly zjištěny v rozhovoru s porodní asistentkou Pařezovou uvedeném v seminární práci slečny Cvrkalové. Ve *Věstníku věnovaném zájmům porodních asistentek v republice Československé* z let 1919-1939, jsem našla asi nejvíce validních informací o vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích. Poslední informace v tomto směru byly nalezeny v archivu Střední zdravotnické školy, ale až od roku 1948 a ještě se nejednalo o předměty na Státním ústavu, ale o předměty na Vyšší sociálně zdravotní škole, na které se porodní asistentky vzdělávaly po zrušení státního ústavu. Jediné, co je jisté a v čem se shodují všechny zdroje, je to, že se žákyně ústavu vzdělávaly jak v rovině teoretické, tak v rovině praktické.

Do textu této diplomové práce byly zařazeny jen ty informace, u kterých se většina autorů shodovala nebo u kterých se dalo ověřit, že se opravdu v danou dobu staly. Tyto informace byly především z novin, kde bylo vidět datum nebo právě z výše zmíněných schůzi, kde bylo opět datum.

I když byl splněn cíl této práce a to, zjistit co nejvíce informací o vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích, tak i přes to mě samotné, nejsou některé zjištěné informace úplně jasné, kvůli malému časovému limitu, který jsem na výzkum měla a také kvůli malému množství validních informací a proto bych pro další výzkum v tomto tématu doporučovala zaměřeni se hlavně na výzkum primárních zdrojů například v hlavním archivu, který je v Praze, a dále rozhodně mnohem delší časový limit, který může dosahovat i několika let.

9 ZÁVĚR

Jedním z cílů bylo v teoretické části popsat obecně vývoj vzdělávání porodních asistentek v podstatě od úplných začátků, vývoj vzdělávání porodních asistentek čistě v českých zemích od novověku přes Marii Terezii až po 21. století, a také vytyčení nejvýznamnějších osobností pro vývoj vzdělávání porodních asistentek u nás a uvedení jejich přínosu. Tento cíl byl splněn, a to popisem vzdělávání porodních asistentek od pravěku po současnost, spolu s legislativními normami pro jejich vzdělávání. Zároveň byl splněn výpisem nejvýznamnějších osobností v gynekologii a porodnictví a jejich přínosem pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Česku. Cílem mé výzkumné části bylo zmapování historie vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích od roku 1930 do roku 1950. V této části jsem se hlavně věnovala profesorovi Cyrilu Gálovi, který stál v čele Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek, dále pak právě zmíněnému Státnímu ústavu, jeho vzniku, vývoji a zániku, jelikož vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích probíhalo ve výše zmíněných letech pouze na tomto ústavu. Následně jsem se zmínila i o vzdělávání porodních asistentek na Vyšší sociálně zdravotní škole, kde výuka probíhala po zrušení Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek. Jednu kapitolu jsem věnovala i vzniku a vývoji porodnicko-gynekologického oddělení, jelikož ke správné výuce porodních asistentek je zapotřebí i praktické výuku, čemuž tak bylo i v případě vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích, a tím spíš, že se Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek nacházel na pozemcích pardubické nemocnice.

Ze zjištěných informací tedy můžeme shrnout následující. Vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích v letech 1930-1950 probíhalo na Státním ústavu pro výcvik a vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích, který byl plně v provozu a v rozvoji od roku 1931 do poloviny roku 1936, tedy 5 let. V následujících letech až do svého zrušení fungoval přerušovaně, a to hlavně kvůli druhé světové válce a říšskému nařízení o omezení počtu vzdělávaných porodních asistentek. Dalšími důvody pravděpodobně bylo ubytování německých vojáků v budovách Státního ústavu a zřízení německého lazaretu v jeho prostorách. Následně právě kvůli poválečnému období, kdy vznikaly nové reformy zákona o vzdělávání porodních asistentek a jiné formy vzdělávacích institucí v oblasti porodní asistence, fungoval Státní ústav až do svého zrušení stále přerušovaně.

Vzdělávací institut pro porodní asistentky v Pardubicích fungoval pod vedením profesora Cyrila Gály, který byl jmenován do funkce jeho ředitele již od roku 1930 a zůstal jím až do

uzavření tohoto institutu. Jako ředitel ústavu připravoval podmínky pro vybudování nových budov pro Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek. Ve zmíněném ústavu po několik let provozoval svou pedagogickou činnost a významně přispěl ke vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích a následně přispíval i ke vzdělávání porodních asistentek na Vyšší sociálně zdravotní škole rovněž v Pardubicích. Také se zasloužil o opakovací a doškolovací kurzy pro starší porodní asistentky a také se podílel na reformách ve vzdělávání porodních asistentek.

Další shrnutí se týká množství a druhu vyučovaných předmětů a nutným náležitostem pro zařazení do vzdělávacího kurzu. Do kurzu byla přijata jen ta uchazečka, která splňovala všechny náležitosti, od věku, po předchozí nezbytné vzdělání, tak od křestního listu po ověření československého občanství. Ze začátku fungování kladl Státní ústav důraz, jak na odborné předměty jako je anatomie, gynekologie, fyziologie ať matky či dítěte, péče o matku i dítěte před, při a po porodu nebo asistenci lékaři u porodu, tak na obecné nauky jako je matematika, dějepis, či zeměpis. Žákyně musely také veškeré své poznatky ovládat i prakticky a v daných situacích se musely zachovat, jak si žádal jejich kodex (být samostatné, aktivní, dělat vše pro matku i dítě), zároveň musela zvládat ošetrovatelskou péči i na gynekologickém a novorozeneckém oddělení. Výuku vedl sám pan profesor Cyril Gála, který měl k ruce několik asistentů, a kterému s teoretickou výukou pomáhala i pí. Kolůchová, která byla zároveň vedoucí internátu pro žáčky. Nabyté znalosti se ještě ten den probíraly a zpětně opakovaly s přednášejícím předmětu. A při učení se instrumentování žákyním pomáhala porodní asistentka Čáslavská. Při praktické výuce musely žáčky nosit stejnokroj.

Co se týče ubytování a aktivit žaček, tak musely striktně dodržovat školní i domovní řád, nesměly bez dovolení vycházet z areálu nemocnice, ubytovány byly ve starých budovách nemocnice, které byly ke svým účelům uzpůsobeny. Na dodržování řádu dohlížela již výše zmíněná pí. Kolůchová. Ubytovány byly společně po malých počtech na samostatných pokojích. Po skončení povinné školní docházky měly volný program, ale jak již bylo zmíněno, pouze v areálu nemocnice. Stravovat se chodily do společné jídelny pro všechny žákyně.

10 POUŽITÁ LITERATURA

1. AJGLOVÁ, J. *Vývoj obsahu vzdělávání oboru porodní asistentka*. Olomouc: KAZ PdF 2004. Diplomová práce.
2. BARTOŠ, J. *100let pardubické nemocnice*
3. CVRKALOVÁ, Šárka. *Historie střední zdravotnické školy v Pardubicích*. Pardubice. 1988/1989. 7 s. Seminární práce. Archiv střední zdravotnické školy v Pardubicích.
4. DOLEŽAL, A. *Od babictví k porodnictví*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0277-6.
5. DVOŘÁKOVÁ, V. *Historie babictví a porodnictví*. Olomouc, 2004. Diplomová práce. Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.
6. GÁLA, C. *O významu a úkolech oddělení porodnicko-gynekologického v Pardubicích*. In: Pamětní spis v. v. Okresní nemocnice v Pardubicích, Pardubice: Pardubický okres, 1931
7. GÁLA, C. *České lidové pověry a pranostiky o ženách a z porodnictví*. Pardubice: Nákladem firmy B. TUREK, 1940
8. HUŇÁČEK, M. *Pardubické školy*. In: AB – Zet Pardubicka 1999, Pardubice: Klub přátel Pardubicka a Společnost pro rozvoj Pardubicka, 1999
9. HUŇÁČEK, M. *Zdravotnická škola – 95 let*, In: Zprávy klubu přátel Pardubicka, Rejstřík – Ročník 2003 / XXXVIII, Pardubice: Klub přátel Pardubicka, 2003. ISSN 1210–6275
10. HUŇÁČEK, M. *Pardubické zajímavost, soubor 24 – Okresní nemocnice*, Pardubice, 1997
11. CHYTILOVÁ, S. *Profese porodních bab v historii*. Olomouc, 2005. Bakalářská práce. Lékařská fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.
12. KÁŠ, S. *Čeští lékaři-spisovatelé*. První. Olomouc: EPAVA, 2003. ISBN 80-86297-13-6.
13. MATIEGKOVÁ, L. *Dítě v starém Egyptě*. Praha: Nákladem Anthropologického ústavu Karlovy university v Praze, 1937.
14. MOUDRÝ, J. *K šedesátinám prof. dr. Cyrila Gály*. In: Časopis lékařů českých. 1956, **95**(3), str. 86-88. ISSN 0008-7335.
15. NIKLÍČEK, L., ŠTEIN, K. *Dějiny medicíny v datech a faktech*. Praha: Avicenum, 1985.

16. NOVINY „VÝCHOD“ – 11. října 1930
- Ročník XIII., číslo 50., 13. prosince 1930
  - Ročník XIV., číslo 3., 17. ledna 1931
  - 13. června 1931
  - 20. června 1931
17. OSTRČIL, A. *O významu Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek v Pardubicích*. In: Pamětní spis v. v. Okresní nemocnice v Pardubicích, Pardubice: Pardubický okres, 1931
18. PALEČEK, J. *Malá kronika Pardubicka 20.století*. In: AB – Zet Pardubicka 2010, Pardubice: Klub přátel Pardubicka, 2010
19. PLŠKOVÁ, M. *Úvodem slovo ředitelky*. In: Padesát let Střední zdravotnické školy a Vyšší zdravotnické školy v Pardubicích 1948–1998, Pardubice: Vedení SZŠ a VZŠ Pardubice, 1998
20. RYBÁKOVÁ, M. *Jak to bylo?* In: Padesát let Střední zdravotnické školy a Vyšší zdravotnické školy v Pardubicích 1948–1998, Pardubice: Vedení SZŠ a VZŠ Pardubice, 1998
21. ŘEHOŘ, J., SNOPEK, J. *Několik poznámek k stavebnímu a lékařskému programu*. In: Pamětní spis v. v. Okresní nemocnice v Pardubicích, Pardubice: Pardubický okres, 1931
22. SEDLÁČKOVÁ, R. *Historie babictví v Čechách a na Moravě*. Brno: Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků, 1973. Učební texty (Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků).
23. SCHOTT, H. *Kronika medicíny*. Překlad Zdeněk Bureš. Praha: Fortuna Print, c1994. Edice Kronik. ISBN 80-85873-16-8.
24. SVOBODNÝ, P., HLAVÁČKOVÁ, L. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-424-1
25. VACKOVÁ, J. *Vzdělávání porodních asistentek dříve a dnes*. In: Sestra. 2013, (6/2013), str. 21-22. ISSN 1210-0404.
26. VACHKOVÁ, E., BERÁNKOVÁ, S., HERMANOVÁ, A. *Historie a vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích*. In: Sestra. 2004, (9/2004), str. 56-57.
27. VĚSTNÍK VĚNOVANÝ ZÁJMŮM PORODNÍCH ASISTENTEK V REPUBLICE ČESKOSLOVENSKÉ –rok 1919, ročník VII, číslo 8, strana 1-2
- rok 1921, ročník IX, číslo 1, strana 1-2

číslo 3, strana 2

číslo 4, strana 1

číslo 6, strana 4

číslo 10, strana 1-2

- rok 1922, ročník X, číslo 3, strana 4-6

- rok 1925, ročník XIII, číslo 1, strana 3-4

- rok 1926, ročník XIV, číslo 2, strana 1

- rok 1927, ročník XV, číslo 2, strana 1-2

- rok 1928, ročník XVI, číslo 11, strana 1-2

- rok 1929, ročník XVII, číslo 1, strana 1-5

- rok 1931, ročník XIX, číslo 5, strana 6-7

číslo 8, strana 1-2

- rok 1932, ročník XX, číslo 6, strana 1-4

- rok 1938, ročník XXVI, číslo 10, strana 5-7

- rok 1939, ročník XXVII, číslo 5, strana 2-3

28. VOJTA, M. *Zemřel profesor Cyril Gála*. In: Československá gynekologie: časopis Gynekologické a porodnické společnosti. 1970, **35**(9), str. 583-584. ISSN 0374-6852.
29. VRÁNOVÁ, V. *Historie babictví a současnost porodní asistence*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1764-6.
30. VRÁNOVÁ, V. *Historie babictví a vzdělávání porodních asistentek*. In: Výzkum a vzdelávanie v ošetrovatel'stve. Martin: JLF UK 2003, str. 125-129, ISBN 80-88866-24-3
31. VRÁNOVÁ, V., HALMOR, R. *Vzdělávání mentorů klinické praxe v ošetrovatelství a porodní asistenci na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci*. In: Sociokulturní kontexty v ošetrovatelství a porodní asistenci, příspěvek k podpoře humánnější péče o člověka. Olomouc: UP 2006, str. 519-532. ISBN 80-244-1424-4
32. Státní okresní archiv v Pardubicích- Fond OÚNZ-nemocnice Pardubice-Zápis z schůzí vrchní správy v. v. nemocnice Pardubice a správního výboru v. v. nemocnice Pardubice v letech 1930-1948 (knihy 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, karton 1)
- Fond SZŠ Pardubice 1948–1981 (fascikl 4, knihy 5, 32, 33, 35, 37)

33. TACHEZY, R., *Prof. Mudr. Cyril Gála sedmdesátníkem*. In: Časopis lékařů českých. 1965, **104**(37), str. 1025-1027. ISSN 0008-7335.
34. ŽVANDOVÁ, E. *Okresní ústav národního zdraví nemocnice Pardubice 1909-1973*. Inventář archivního fondu. Pardubice, 1983.

Internetové zdroje:

1. Česká komora porodních asistentek, z.s. *Pracovní uplatnění* [online]. Praha: www.PerfectDesign.cz, 2017 [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <https://www.ckpa.cz>
2. Česká komora porodních asistentek, z.s. *Školy pro porodní asistentky* [online]. Praha: www.PerfectDesign.cz, 2017 [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <https://www.ckpa.cz>
3. DORAZILOVÁ, Radmila. *Praxe PA*. In: Wwww.ckpa.cz[online]. Olomouc, 2010 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: http://www.ckpa.cz/source/file/dokumenty/ckpa_008.pdf
4. Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Kdo je porodní asistentka a jak se stát porodní asistentkou?* [online]. Praha: KAKTUS Software, spol. s r.o., 2010 [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <http://www.mzcr.cz>
5. Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Česká komora porodních asistentek, z.s. *Zákon 96/2004*. [online]. [cit. 2006-10-11]. Dostupné na: <http://www.ckpa.cz>, www.mzcr.cz
6. ZÁMEK CHUDENICE. *Prof. MUDr. Václav Rubeška*. In: Wwww.zamekchudenice.cz [online]. Chudenice [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.zamekchudenice.cz>

11 PŘÍLOHY

Seznam příloh - Příloha číslo 1: Úvodní strana katalogu šk.r. 1949/1950	71
Příloha číslo 2: Prospěchy žáček ve šk.r. 1949/1950.....	72
Příloha číslo 3: Úvodní strana katalogu šk.r. 1950/1951.....	75
Příloha číslo 4: Prospěch žáček ve šk.r. 1950/1951.....	76
Příloha číslo 5: Hlavní protokol o diplomových zkouškách.....	79
Příloha číslo 6: Výsledky žáček na diplomových zkouškách.....	80
Příloha číslo 7: Plán na novostavby nemocnice od Ing. arch. B. Adámka	90
Příloha číslo 8: Budova chirurgie.....	91
Příloha číslo 9: Budova interny.....	92
Příloha číslo 10: Infekční pavilon.....	93
Příloha číslo 11: Rozhovor s porodní asistentkou Pařezovou.....	94

Příloha číslo 1: Úvodní strana katalogu šk.r. 1949/1950

**VYŠŠÍ ŠKOLA SOCIÁLNĚ ZDRAVOTNÍ
V PARDUBICÍCH.**

Úřední název školy: _____
(příloha)

Katalog

Školní rok 19 49, 50

Oddělení: porodní asistentky

Ročník III

Počet zapsaných žáků:
v I. pololetí na počátku 30, na konci 28
v II. pololetí „ „ 28, „ „ 28

Statistika počtu žactva za jednotlivé klasifikační období.

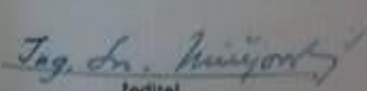
Pololetí	Období	Datum porady	Počet žáků v období								
			na konci	na počátku	přistoupilých	vyšlouplých	prospěvajících	škrtnutých	nepomněných	nařizovaných	nemohoucích
I.	1.	12. listopadu 1949	30	30	—	—	28	2	2	1	—
	2.	24. listopadu 1949	28	30	—	2	27	1	—	—	—
II.	1.	15. března 1950	28	28	—	—	26	2	—	—	—
	2.	27. června 1950	28	28	—	—	27	1	—	—	—

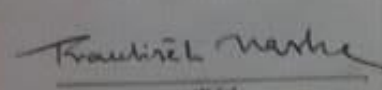
s provedl poradu pro klasifikaci na počtu. J. Kříž

Statistika prospěchu na konci školního roku.

Počet žáků, kteří	na konci	po opravné nebo doplň. zkoušce
prospěli s vyznamenáním	5	—
prospěli	22	—
neprospěli	1	—
dostali povolení k opravné zkoušce	—	—
nebyli vyzkoušeni	—	—
Celkem	28	—

Datum vyzvědění za I. pololetí: 30. ledna 19 50, za II. pololetí: 30. června 19 50

 ředitel

 řidič

Státní nakladatelství. Všechna práva vyhrazena. — 100-017

Cis. kat. 1

Křestní jméno: Terča

Matřiční příslušnost: Čechoslavenští

Domovská příslušnost: Kaučička Prud

Národnost: Čechoslavenští

Předčinná vzdělání: 3. měšťanský

Předčinná práce: _____ r. _____ m. _____ d.

Pracovní plat: _____ osvobozen: 10

Studijsí podpory: _____

Byt sákv: interiér v nemovitosti

Otec, matka nebo porůčník:
 jméno: Terča Růman
 povolání: zaměstnanec ČSD
 bydliště: Kaučička Prud, Husova 72

Odpovědný dorozce:
 jméno: _____
 bydliště: _____

Poznámky:
in Hřankov

Vyřídění vyříděn du: _____

Jméno osobní a rodinné: Jiřina Růmanová

Den, měsíc a rok narození: 9 října 1928

Rodiště: Ústí Bohatovec kraj Čechoslavenští země Čechoslavenští

Průspěch (tisíci za období, slovem na vyveřčení nebo zprávě):

Cis.	1. období			Vst.	Skolní zpráva	2. období			Vst.	Vyříděn
	1. obd.	2. obd.	3. obd.			1. obd.	2. obd.	3. obd.		
1	1	1	1		usobně	1	1	1		usobně
2	3	4	4		dobry	4	4	4		dobry
3	2	2	2		chvalobně	3	3	3		dobry
4	2	3	3		dobry	3	3	3		dobry
5	4	4	4		dobry	4	5	4		dobry
6	2	3	3		dobry	3	3	3		dobry
7	4	4	4		dobry	4	4	4		dobry
8	3	3	3		dobry	3	4	4		dobry
9	3	3	3		dobry	3	3	3		dobry
10	3	3	3		dobry	3	3	3		dobry
11	3	4	4		dobry	3	3	3		dobry
12										
13	3	3	3		dobry	3	3	3		dobry
14						5	5	5		nedostatečně
15	3	2	2		dobry					
16	3	3	3		dobry	3	3	3		dobry
17	1	1	1		dobry	2	2	2		dobry
18	3	2	3		dobry	2	2	2		dobry
19	2	2	2		dobry					
20	2	2	2		dobry	2	2	2		dobry
21										
22										
23										
24						35	35	35		dobry
25	0	0	0			32	34	66		
26	0	0	0			-	3	2		
27										

312-21 V

Čís. kat. 6

Jméno osobní a rodinné: Marie Dolácalová

Národnost: česká

Den, měsíc a rok narození: 1. květen 1927

Státní příslušnost: československá

Rodiště: Brno kraj: brněnský země: československá

Domovská příslušnost: Brno

Náboženství: římskokatolické

Předběžná vzdělání: 3měsíční;

Současná jaz. škola.

Předběžná praxe: r m d

Školné plati osvobozen; 19

Studijní podpory:

Byt žákův: intimní v nemocnici

Otec, matka nebo poručník:
 Jméno: Adolf Dolácal
 povolání: zaměstnanec ČSD
 bydliště: Dolní Město prý 1144

Odpovědný dozorce:
 Jméno: ...
 bydliště: ...

Poznámky:
3. 8. 1941
nedostávala intimní
věd, a jejího vědomí
čestný, a navíc
intimní v nemocnici, a
la píše představení.

Prospěch (číslicí za období, slovem na vysvědčení nebo zprávu):

Čís.	1. obd.	2. obd.	Vyd.	Školní zpráva	3. obd.	4. obd.	Vyd.	Vysvědčení
1	1	2	1	velikonoční	1	2	2	uspokojivě
2	3	4	4	dostatečný	4	4	4	dostatečný
3	2	2	2	chvalitebný	3	3	3	dobry
4	3	3	3	dobry	4	3	3	dobry
5	4	4	4	dostatečný	4	4	4	dostatečný
6	3	3	3	dobry	3	3	3	dobry
7	3	4	4	dostatečný	4	4	4	dostatečný
8	4	5	5	nedostatečný	5	3	4	dostatečný
9	4	4	4	dobry	4	3	3	dobry
10	3	2	2	chvalitebný	3	3	3	dobry
11	4	4	4	dostatečný	3	2	2	dostatečný
12								
13	3	3	3	dobry	2	2	2	velikonoční
14					4	4	4	dostatečný
15	2	2	2	chvalitebný				
16	2	2	2	chvalitebný	2	3	2	dobry
17	1	2	2	chvalitebný	osvobozen			
18	1	1	1	rybný	1	1	1	rybný
19	2	2	2	chvalitebný				
20	2	2	2	chvalitebný	1	1	1	rybný
21								osvobozen
22								
23								
24								rybný
25	32	21	163		2	29	31	
26	+	+	+		-	6	6	
27								

Vysvědčení vydáno dne: 1. květen 1937

Příloha číslo 3: Úvodní strana katalogu šk.r. 1950/1951

Úřední název školy: Vyšší odborní škola - Pardubice
 Oddělení - větev: porodní asistentky

KATALOG

Školní rok 1950/51
 Ročník (třída) II

Počet zapsaných žáků:
 v I. pololetí na počátku 20, na konci 27
 v II. pololetí - - 24 - - 24

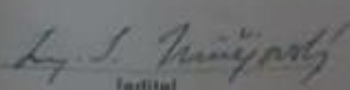

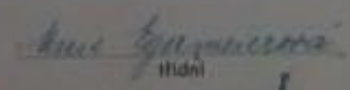
Statistika počtu žactva za jednotlivá klasifikační období

Pololetí	Číslo	Datum porady	Počet žáků v období									
			na počátku	pril-stoupitých	vy-stoupitých	na konci	s vyzna-menáním	prospě-vělých	nápravných	absentů	exkluzi-ovaných	vymě-řných
I.	1.	24. 11. 1950	20	2	3	24	2	25	2	-	-	-
	2.	30. 7. 1951	24	-	-	24	25	25	5	-	-	-
II.	1.	16. 7. 1951	24	-	-	24	3	24	2	-	-	-
	2.	31. 7. 1951	24	-	-	24	5	24	-	-	-	-

Statistika prospěchu na konci školního roku

Počet žáků, kteří	na konci I. pololetí	po opravné zkoušce
prospěli s vyznamenáním	5	
prospěli	21	
neprospěli	-	
dostali povolení k opravné zkoušce	-	
nebyli vyzkoušeni	-	
Celkem	24	

Datum vysvědčení za I. pololetí: 21. 12. 1950 za II. pololetí: 31. 8. 1951

 ředitel
 ŠKOLNÍ KATALOG
 třídní

Všechna práva vyhrazena. 2-167-50 501-33T

Příloha číslo 4: Prospěch žáček ve šk.r. 1950/1951

Čís. kat. _____

Národnost: Čechy

Materní příslušnost: Československá

Domovská příslušnost: Československá

Náboženství: Evangelický

Předoběžné vztahy: čestný, slušný, pracovitý, vstřícný, přátelský, hodný, čestný

Předoběžná praxe: _____ r. _____ m. _____ d.

Školné plati: _____ evobosen: _____ 19_____

Státní podpory: _____

Byt: řádky, ul. ...

Otec, matka nebo poručník: ... ..
 jméno: ... ..
 povolání: ... ..
 bydliště: ... ..

Odpovědný dozorce: _____
 jméno: _____
 bydliště: _____

Poznámky: ... ..

Prospěch (číslicí za období, slovem na vysvědčení nebo zprávě):

Čís.	1. obd.	2. obd.	Vyd.	Školní práce	1. obd.	2. obd.	Vyd.	Vysvědčení
1	1	1	1	čestný	1	1	1	čestný
2	2	2	2	čestný	2	2	2	čestný
3	2	2	3	čestný	2	2	2	čestný
4	3	3	3	čestný	1	1	1	čestný
5	2	1	1	čestný	2	2	2	čestný
6	2	2	2	čestný	2	1	1	čestný
7	1	1	1	čestný				
8	1	1	1	čestný	1	1	1	čestný
9	2	2	2	čestný	2	1	1	čestný
10	1	1	1	čestný	1	1	1	čestný
11	1	1	1	čestný	1	1	1	čestný
12	3	2	2	čestný	1	1	1	čestný
13	1	1	1	čestný	1	1	1	čestný
14					1	1	1	čestný
15								
16								
17								
18								
19								
20								
21								
22								
23								
24								
25	1	1	1		1	1	1	
26								
27								

Vysvědčení vydané dne: 11. srpna 1951

Cis. list. 4

Jméno osobní a rodinné: Radomír Čepelák

Den, měsíc a rok narození: 20 srpna 1932

Národnost: čech

Státní příslušnost: československá

Domovská příslušnost: československá

Náboženství: katolický

Předškolní vzdělání: 2,5 roční učeb. ob. v r. 1937 v č. 1. mateřské škole v obci

Předškolní praxe: _____ r _____ m _____ d

Školné plati _____ osvobozen: _____ 19 _____

Studijní podpory: _____

Byt škův: ul. 1. máje v Brně

Otec, matka nebo poručník:
 jméno: Radomír Čepelák
 povolání: řemeslník
 bydliště: Brno - 1

Odpovědný dozorce:
 jméno: _____
 bydliště: _____

Poznámky:

Prospěch (číselně za období, slovem na vysvědčení nebo zprávu):

Čís.	1. obd.		Výs.	2. obd.		Výs.	3. obd.		Výs.
	1. obd.	2. obd.		1. obd.	2. obd.		1. obd.	2. obd.	
1	1	1	1	dobře	1	1	1	dobře	
2	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
3	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
4	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
5	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
6	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
7	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
8	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
9	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
10	2	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
11	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
12	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
13	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
14	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
15	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
16	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
17	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
18	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
19	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
20	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
21	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
22	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
23	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
24	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
25	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
26	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	
27	1	1	1	vyborně	1	1	1	vyborně	

Vysvědčení vydan dne: 20 srpna 1932

Cl. kal. 7

Národnost: Čech

Státní příslušnost: Československá

Územní příslušnost: Píseň

Národnost: Československá

Předchozí vzdělání: Právnická škola v Praze, obchodní akademie, obchodní škola, obchodní akademie, obchodní škola

Předchozí práce: r m d

Číslo platů: 110 osvobozen: 19

Studijní podpory:

Nyní žák: matematika a fyzika

Otec, matka nebo poručník:
 jméno: Jan Fojtík
 poměry: z. m.
 bydliště: Píseň, J. Fojtíkova ul.

Odpovědný dozorce:
 jméno: _____
 bydliště: _____

Poznámky:

Vyvězení vydáno dne: _____

Jméno osobní a rodinné: Jan Fojtík

Den, měsíc a rok narození: 1. listopad 1911

Rodiště: Píseň Země: Československo

Prospěch (číslicí za období, slovem na vysvědčení nebo zprávě):

Číslo	1. obd.	2. obd.	Vyd.	Název učiva	3. obd.	4. obd.	Vyd.	Vysvědčení
1	1	1	1	Matematika	1	1	1	dobry
2	3	2	2	Chemie	3	3	3	dobry
3	3	4	4	Fyzika	4	4	4	dobry
4	3	3	3	dobry	3	3	3	dobry
5	4	2	3	dobry	3	3	3	dobry
6	3	3	3	dobry	3	3	3	dobry
7	3	3	3	dobry				
8	2	2	2	dobry	2	2	2	dobry
9	1	4	4	dobry	3	4	4	dobry
10	4	4	4	dobry	3	3	3	dobry
11	-	-	-		2	3	3	dobry
12	1	1	1	dobry	1	1	1	dobry
13	1	1	1	dobry	1	1	1	dobry
14					3	3	3	dobry
15								
16								
17								
18								
19								
20								
21								
22				Právní předpisy				Právní předpisy
23				Právní předpisy				Právní předpisy
24	1	1	1		1	1	1	dobry
25	1	1	1		1	1	1	dobry
26								
27								

Příloha číslo 5: Hlavní protokol o diplomových zkouškách

Vešitá škola sociální výchovy v Pardubicích.
Ústav pro vzdělání a výchovu poročních asistentek

Hlavní protokol o diplomových zkouškách

Letní období 1950

Počet žáků v II. ročníku ve školním roce 1949-50	30
Přihlásily se ke zkoušce	30
Vykonaly praktické zkoušky	30
Konaly tedy i teorii zkoušky	30
Prospěly s vyznamenáním	17
Prospěly	13
Celkem	30

Ing. J. Mirejovský

Zkušební komise:

MUDr. František Píček, ředitel zdravotního ústavu KAV v Pardubicích	předseda komise
Ing. Josef Mirejovský, ředitel školy	místo předseda
Ludmila Škivánová	členka komise za KAV NF
Hana Reynelová	„ „ za KV ČSM
MUDr. Cyril Gála	odborný správce větrné a tepelné izolace ústavu
Amalie Koluchová	představená
František Vlček	účetní učitel

Příloha číslo 6: Výsledky některých žaček na DP zkouškách

Ústní závěrečné zkoušky Číslo 20,

Zkouška dne 6.-8. června 1963 do přednášek z dne 6.-8. června 1963 od přednášky

Předmět	Dotazy
Z jazyka ruského a propůjčen chvalitebně	Poesie let devadesátých, její rda a hlavní směry.
Z jazyka ruského a propůjčen	
Zi společenských nauk a propůjčen chvalitebně	1. ERM a jeho úkoly. 2. Úlohy dělnického hnutí.
Z právních věd, právního Přednictví: a propůjčen chvalitebně	1. Strava těhotná /co se doporučuje a co má/a proč/. Solení, Pití alkoholických nápojů, čerán kávy, kouření. 2. Nepravidelnosti koláže placenty /velikost, váha, tvar, rozvětvení cév, vřívka, infarkty, placenta hrázená, nepravidelnost činnosti, odloupení, vypuzení, maligní svržení.
~~Právní vědy, právního~~ Kojenství : a propůjčen vřívěně	1. Kdy se kojení přebaluje? 2. Co je přirozená vřívka kojení?
~~Právní vědy, právního~~ Socialní nauky a správ. zákony: a propůjčen vřívěně	1. Práce porodní asistentky v poradně pro ženy 2. Paruženství.
Př. společenských věd, společenských věd a propůjčen	

Opravená otázka předána a ..... se získal .....
 Opakovaná otázka předána a ..... se získal .....
 Počet získaných bodů v celkové známce .....
 Vypočítáno a předáno dne .....
 Věk žačky .....
 Vnitřní právní referenční číslo 1471-20

Ústní závěrečné zkoušky

Číslo

Zkouška dne 6. - 8. června 1956 do početnic z 1. týždne

Předmět	Otázky
Z teorie porodů + porodních obvážebních	Rozdělení naší literatury, její počátky a první literární památky.
Z teorie porodů + porodních	
Z epidemiologických znaků + porodních obvážebních	1. KKKK Státní zřízení KKKK. 2. Životopis a učení K. Marxe.
Z porodů s přílohou Porodnictví : + porodních výborných	1. Povinnosti porodní asistentky vůči ženě těhotné. 2. Porod dvajčet./Rozeznání.Průběh jednotlivých dob porodních.Polohy plodů.Placenta. Děloha./ 3. Tuhé dno pánevní a porod.
Z porodů s přílohou Kojenectví : + porodních obvážebních	1. Čím je vyznačen kojenecký věk? 2. Jak si počínáte při asfyxií?
KKKKKKKKKK Sociální nauky a základní zákony: výborných	1. Pěče porodní asistentky o nedělnku. 2. Zjišťování otcovství.
Průběh porodní asistentky + porodních	

Opravní zkouška provedena z ..... na období .....
 Opravní zkouška provedena z ..... na období .....
 Počet celkové úspěšné absolventů zkoušky kandidátů **12** z celkového počtu .....
 Vydáno dne .....
 Všechno ..... číslo 100

Ústní závěrečné zkoušky

Číslo 26.

Zkoušen á dne 6.-8. června 1950 do poledne a dne 6.-8. června 1950 od poledne

Předmět	Otázky
Z jazyka českého s prospěchem v /borným	1. Wolker.
Z jazyka českého s prospěchem	
Z epistologických nauk s prospěchem chvalitebným	1. Vykorišťování dělníků za kapitalismu. 2. President republiky a jeho funkce.
Z porodního odb. předmětu: Porodnictví : s prospěchem v /borným	1. Těhotenské proušky a jizvičky. /Vanik, které části těla nejvíce postihují, rozsah./ 2. Epilepsie, eklampsie v těhotenství a za porodu. Rozpoznání, záchvaty / popsání. / Porod při nich, počinání porodní asist. Ošetření pacientek. Následky pro ženu, z těchto onemocnění.
Z porodního odb. předmětu: Kojenství : s prospěchem v /borným	3. Význam vyřazení pochvy a dělohy pro těhotenství, porod a šestinedělí. 1. Profesování mléčného chrupu. 2. Kloubní rheumatismus a komplikace.
~~Právní věda~~ Sociální nauky a právní zákony: s prospěchem chvalitebným	1. Důchod manželky. 2. Jak si představujeme spolupráci porodní asist. s poradnami proti TBC a protivenerickým?
Právní věda s prospěchem	

Opravní zkouška povolena : _____ na období _____ 1950

Opravní opravní zkouška povolena : _____ na období _____ 1950

Podle celkové výsledky zjednotěné zkoušky kandidátka prospěla s v ý s n a m e n í m i s .

Vysvětlění a statistické údaje : _____ výhledem dne _____ 1950

Via číslo _____ roku 1950

Ústní závěrečné zkoušky

Číslo 6.

Zkouška á dne 6.-8.června 1950 do poledne a dne 6.-8.června 1950 od

Předmět	Otázky
Z jazyka českého & propáchem výborně	Blahoslav a bible Kralická.
Z jazyka ruského & propáchem	
Z společenských nauk & propáchem výborně	<ol style="list-style-type: none"> 1. Životopis a učení B. Engelse. 2. Československé zemědělství a jeho úkoly.
Z porodního uč. přednáška: Porodnictví: & propáchem chvalitebně	<ol style="list-style-type: none"> 1. Popište zevní a vnitřní rodidla se závěsným aparátem. 2. Mateřství starých prvoroďček-význam pro plodnost. 3. Co je to potrat: sociologický význam.
Z porodního uč. přednáška: ~~ROUK~~ Kojenectví: & propáchem výborně	<ol style="list-style-type: none"> 1. Co zvláštního pozorujeme na hlavě novorozence? 2. Jak dochází k otravě krve u novorozence?
~~XXXXXXXXXX~~ Sociální nauky a sřarovní zá- kopy: & propáchem výborně	<ol style="list-style-type: none"> 1. Termíny návštěv u novorozenců a kojenců. 2. Vznik manželství.
Př. aplikovaná sřarovní otázky & propáchem	

Optimální sřarovní podmínky ..... za studii 100

Optimální sřarovní podmínky ..... za studii 100

Podle celkového sřarovního sřarovní otázky ..... za prospěle ..... v 100

Vyřídil ..... sřarovní otázky ..... za studii 100

Ve dne ..... r. 1950

20.
Pasourková Marie, narozená dne 2. XII. 19. 22.
Pestvíněch okr. Žamberk v letech Hradec Králové
od založení roku 19 48 50 Vyšší škola sociálně zdravotní
vstav pro porodní asistentky v Pardubicích.

1951 v okr. nemocnici v Chrudimi
a v Státní oblasní nemocnici v Pardubicích

Podrobil se zvláštní zkoušce podle výnosu ministerstva Školství, věd a umění ze dne 23. března 1950,
č. 5607-II.

Koná. Školu zkouška po tři dny

V přehledu si zvolil za volitelné odborní předmět

Koná. Školení zvláštní zkouška: dne 23. května 1950

- 1. z jazyka českého s popisčtem
- 2. z jazyka ruského s popisčtem
- 3. poročetství s popisčtem výborům

Koná. Praktickou zvláštní zkoušku z ošetřovatelské techniky
dne 6. června 1950 s popisčtem výborům

Thematika písemných zvláštních zkoušek:

Vliv nepravdělné zejména úkés páneve na těhotenství, porod a šestiměsíční období.

Otázky praktické zvláštní zkoušky:

1. Odvětvování vlasů.
2. Opatření při prasklém měřtku na zevních rodídkách. /na nuláči/.
3. Příprava k asistenci při operacích.

Ústní závěrečné zkoušky

Číslo 12.

Zkoušen á dne 6.-8.června 1950 do poledne á dne 6.-8.června 1950 od ...

Předmět	Otázky
Z jazyka českého á prospěchem <u>v ý b ě r ě n ě m</u>	Baj o pravost rukopisů a její význam.
Z jazyka českého á prospěchem	
Za společenských věd á prospěchem <u>chvalitebně m</u>	1. Ústava 9. května. 2. Zdravotnictví a pětiletka.
Z povinného odb. předmětu: Poroďnictví: á prospěchem <u>chvalitebně m</u>	1. Pětá doba poroďní. 2. Nepravidelnosti držení plodu zejména při kom páněvním, následky. 3. Jak podporujeme spontánní močení za poroďu a po poroďu? Příčiny těchto poruch.
Z povinného odb. předmětu: Kojenactví: á prospěchem <u>chvalitebně m</u>	1. Jaké zvláštnosti javí kůže novorozence? 2. Jaký význam má rýma pro novorozence?
~~Medicína~~ Sociální nauky a zdravotní zá- kony: á prospěchem <u>chvalitebně m</u>	1. Poradny obligatorní a fakultativní. Úst. 2. Invalidní důchod.
Přá společenských věd á prospěchem	

Opravená školka poroďu á ... se ubírá ...
 Opravená společ. školky poroďu á ... se ubírá ...
 Poďe celkové výsledky závěreč. školky kladně ka prospěla a významně
 Vydání á ... vydáno dne ...
 Via fidu ... rka 1950

26.

Stránská Stanislava, narozená dne 13.IV. 1930.

Strailové okr. Jindř. Hradec v kraj. Č. Budějovice

Učitelka a školního roku 1948/49, 1950 na Vyšší škole sociálně zdravotní
větev pro porodní asistentky v Pardubicích

pracovní v okr. nemocnici ve Vys. Mýtě
a v státní oblastní nemocnici v Pardubicích

Podrobil se závěrečné zkoušce podle výnosu ministerstva školství, věd a umění ze dne 23. března 1950, č. 86027-II.

Konal tuto zkoušku po tři dny

V přihlášce si zvolil za volitelný odborný předmět:

Konal písemnou závěrečnou zkoušku: 23. května 1950.

a) z jazyka českého s prospěchem

b) z jazyka ruského s prospěchem

c) z porodnictví s prospěchem výborně

Konal praktickou závěrečnou zkoušku z ošetřovatelské techniky
dne 6. června 1950 s prospěchem výborným.

Thematika písemných závěrečných zkoušek:

a) Jak stanovíme prognosu porodu?

b)

c)

Otázky praktické závěrečné zkoušky:

1. Polohy v polosedě /Rehn-Fowlerova, / Úprava postele.
2. Obvaz při zlomanině bérce. /Furnir./
3. Příprava k nabornutí vaku blan a k episiotomii.

Číslo 6.

F a n e l o v á Hana

narodená dňa 23.IX.

19.25.

v Praze

v kraji Praha

studovala od školného roku 19. 48, 19. 50 na Vyšší škole sociálně zdravotní
větev pro porodní asistentky v Pardubicích.

luna v Praze okr. nemocnici v Poličce
a v státní Oblastní nemocnici v Pardubicích

Podrobila se závěrečné zkoušce podle výnosu ministerstva školství, věd a umění ze dne 23. března 1950,
č. 86027-II.

Konala tuto zkoušku po tři dny

V předmětu si zvolila za volitelný odborný předmět

Konala písemnou závěrečnou zkoušku: 23.května 1950

a) z jazyka českého s prospěchem

b) z jazyka ruského s prospěchem

c) z porodnictví s prospěchem chvalitebně

Konala praktickou závěrečnou zkoušku z ošetřovatelské techniky

dne 6.června 1950. s prospěchem výborně

Thematika písemných závěrečných zkoušek:

Vliv nepravidelná zejména úzké pánve na těhotenství, porod a šestinedělí.

Otázky praktické závěrečné zkoušky:

1. Převážení pacienta v sedě a na židli.

2. Spika na kloub kyčelní

3. Příčná postel + příčný stůl s upoutáním pacientky s prostěradlem

Číslo 13.

Chlebounová Libuše, narozená dne 20. IV. 1921.
Grandýse n/Orlicí okr. Vys. Mýto v hrani. Pardubice.

žadatelka od školního roku 1948/1949 na Vyšší škole sociálně zdravotní
větev pro porodní asistenty v Pardubicích.

pracovala v Ústí n/Orlicí v okr. nemocnici
a v státní oblastní nemocnici v Pardubicích

Podrobil se závěrečné zkoušce podle výnosu ministerstva školství, věd a umění ze dne 23. března 1950, č. 86827-II.

Konal tuto zkoušku po třech dnech

V přihlášce si zvolil za volitelný odborný předmět

Konal ústně zvláštní zkoušku: dne 23. května 1950.

- a) z jazyka českého s prospěchem
- b) z jazyka ruského s prospěchem
- c) z porodnictví s prospěchem výborně

Konal praktickou zvláštní zkoušku z ošetřovatelské techniky
dne 6. června 1950. s prospěchem výborně

Thematika písemných závěrečných zkoušek:

1. Jak stanovíme prognosu porodu?

Otázky písemné zvláštní zkoušky:

1. Močové léhva a zavádění permanentní cévky.
2. Obvaz nouzový, při zlomenině dolní končetiny a nouzovými dlahami.
3. Příprava k normálnímu porodu.

Číslo 1.

B. Š l á n k o v á Terezie , naroz. d. 19. VIII. 19. KB 29

Zašová okr. Val. Mezifíčí - kraj Val. Mezifíčí

studoval v školním roce 19. 48 50 Vyšší škola sociálně zdravotní -
vštev pro porodu asistentky v Pardubicích

Koná (8) v okr. nem. v Chrudimí a v Pardubicích

Podrobil se závěrečné zkoušce podle výnosu ministerstva školství, věd a umění ze dne 23. března 1950, Z. 86027-II.

Koná se zkouška po třech dny

V přehledce si zvolil za volitelný odborný předmět

Koná srovnávací zkoušku: dne 23. května 1950

a) z jazyka českého s prospěchem

b) z jazyka ruského s prospěchem

c) z **porodnictví** s prospěchem **celkem shvalitelně**

Koná srovnávací zkoušku z **ošetřovatelské techniky**

6. června 1950 s prospěchem **v ý b o r n ě .**

Thémata písemných závěrečných zkoušek:

1) Jak stanovíme prognosu porodu?

Osnovy praktické závěrečné zkoušky:

1. Měření diurezy / potřeby, zásnasy, vypítí a sečení/.

2. Obvaz hlavy.

3. Podávání inhalace kalésem, narkóza, étherem.

Příloha číslo 7: Plán na novostavbu nemocnice od Ing. arch. B. Adámka

(Výroční zpráva o činnosti všeobecné veřejné nemocnice v Pardubicích, 1927 a 1928)

Příloha číslo 8: Budova chirurgie

(Pamětní spisy v. v. nemocnice Pardubice, 1931)

Příloha číslo 9: Budova interny

(Pamětní spisy v. v. nemocnice Pardubice, 1931)

Příloha číslo 10: Infekční pavilon

(Pamětní spisy v. v. nemocnice Pardubice, 1931)

Příloha číslo 11: Rozhovor s porodní asistentkou Pařezovou

„Kurz jsem absolvovala ve školním roce 1933/1934. Byl to již třetí „běh“. Ve třídě nás bylo asi čtyřicet. Bydlely jsme na internátě v areálu nemocnice. Studium trvalo deset měsíců. Vyučovací předměty byly z počátku všeobecné – matematika, mluvnice, dějepis, zeměpis. Později se přešlo na odborné předměty – anatomii. Specialistou na porodnictví a gynekologii byl MUDr. Cyril Gála. Přednášky byly od rána do 13 hodin, odpoledne opakování teorie s lékaři. Asi po šesti týdnech se prolínala praxe s teorií. Asi po půl roce byly i noční směny na operačním, porodním sále i oddělení. Praktika vedla tehdy jmenovaní představená na internátě paní Kolouchová anebo porodní asistentka Čáslavská. Měly jsme stejnokroj – modré šaty, bílé zástěry. Čepec jsme si musely dávat šít ke speciální švadleně. Spolužačky byly většinou starší, ve věku 30-50 let, většinou tak zvané cedulové báby z terénu, pro které se kurz pravděpodobně otevíral. Byly z celých Čech a Moravy. Studium bylo zakončeno ústní i praktickou zkouškou, dostaly jsme diplom. Převážná část absolventek se vrátila zpět jako porodní báby do terénu. Na absolventském srazu jsem nikdy nebyla a ani nevím, zda byly, kdy svolány. „

(Cvrkalová, 1988/1989, str.6)